

# RIKSDAGENS PROTOKOLL



Nr 33

FÖRSTA KAMMAREN

1966

15—18 november

## Debatter m. m.

### Onsdagen den 16 november

	Sid.
Ersättningen för fullgörande av riksdagsmannaupdrag .....	5
Ränta å restituerad skatt .....	7
Kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena .....	11
Om vissa åtgärder mot ökad brottslighet .....	33
Behandlingen av narkotikamissbrukare m. m. ....	36
Häktades ställning och rättssäkerhet .....	45
Interpellation av herr Skårman ang. vissa personalfrågor vid lant- mäteristyrelsen .....	46

### Torsdagen den 17 november

#### Svar på enkla frågor:

av herr Werner ang. vissa krediter till kvoterat bostadsbyg- gande .....	48
av herr Nilsson, Ferdinand, ang. tjänsteorganisationen vid lant- bruksnämnden i Uppsala län .....	49

#### Svar på interpellationer:

av herr Lundström om successiv utbyggnad av parkeringsan- läggningar inom nybyggda områden .....	50
av herr Werner om obligatorisk bostadsförmedling .....	53
Meddelande ang. enkel fråga av herr Schött ang. tidpunkten för val av kommunernas styrelser .....	55

### Fredagen den 18 november

Interpellation av herr Jacobsson, Gösta, ang. ökad säkerhet för sjöfarten på Öresund .....	58
---	----

### Samtliga avgjorda ärenden

#### Onsdagen den 16 november

	Sid.
Konstitutionsutskottets betänkande nr 42, ang. ersättningen för fullgörande av riksdagsmannaupdrag m. m. ....	5
Statsutskottets utlåtande nr 131, om den framtida användningen av utrikesministerhotellet .....	7
— nr 132, ang. utbyggnaden av allmänflygfälten .....	7
— nr 133, ang. den psykiatriska vården för värnpliktiga .....	7
Bevillningsutskottets betänkande nr 52, ang. vissa ändringar i uppbördsförordningen m. m. ....	7
Bankoutskottets utlåtande nr 45, ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena .....	11
— memorial nr 46, ang. granskning av delegerades för riksdagens verk verksamhet under år 1966 .....	33
Första lagutskottets utlåtande nr 38, om vissa åtgärder mot ökad brottslighet .....	33
Andra lagutskottets utlåtande nr 61, ang. behandlingen av narkotikamissbrukare m. m. ....	36
Första lagutskottets utlåtande nr 39, om utredning angående häktades ställning och rättssäkerhet .....	45
Andra lagutskottets utlåtande nr 59, om lika behandling inom den allmänna försäkringen av alla pensionsberättigade med familjeförsörjningsplikt .....	46
— nr 60, om ersättning från den allmänna sjukförsäkringen för övernattningskostnader vid behandling å sjukhus .....	46

**Tisdagen den 15 november**

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

---

Justerades protokollen för den 8 och den 9 innevarande månad.

---

Anmälades och godkändes allmänna beredningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 319, i anledning av väckta motioner om viss instruktion för åtgärder vid trafikolyckor; och

nr 320, i anledning av väckt motion om statligt stöd för körkortsutbildning av rörelsehämmade.

---

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 322, till Konungen i anledning av väckta motioner om vissa militära markeringsfrågor i Övre Norrland.

---

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Jag hemställer härmed om befrielse från riksdagsarbetet under tiden den 13 november till den 28 november, under vilken tid jag är utomlands för olika uppdrag, bland annat deltar jag i »Meet Modern Sweden»-kampanjen i Canada.

Stockholm den 11 november 1966

*Arne Geijer*

Den begärda ledigheten beviljades.

---

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 146, med förslag till lag om erkännande och verkställighet av skiljedomar i vissa internationella investeringstvisiter, m. m.

---

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 153, med förslag till lag om skyldighet för kommun att bidra till pensionskostnad för personal som övergått till statstjänst.

---

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets betänkande nr 42, statsutskottets utlåtanden nr 131—133, bevillningsutskottets betänkande nr 52, bankoutskottets utlåtande nr 45 och memorial nr 46, första lagutskottets utlåtanden nr 38 och 39 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 59—61.

---

På framställning av herr talmannen beslöts att andra lagutskottets utlåtande nr 61 skulle uppföras näst efter första lagutskottets utlåtande nr 38 på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

---

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 148, med förslag till lag med vissa bestämmelser om immunitet och privilegier, m. m.; samt

nr 152, om vissa intrång i Stora Sjöfallets nationalpark.

---

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

*Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och herrar vice talmän i riksdagens första kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte dem tillsätta befattningshavare hos kammaren, den 15 november 1966.*

Med anledning av en av stenografen hos kammaren Sven Wickberg gjord an-

sökning beviljade herrar deputerade honom tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom från och med den 14 innevarande månad till och med den 13 december; och förordnades till vikarie för Wickberg under ifrågavarande tid reser stenografen fru Eva Klang.

År och dag som ovan.

In fidem

*Solveig Gemert*

---

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet avlämnade motioner:

nr 766, av herr *Alexanderson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 128, med förslag till lag om vissa gemensamhetsanläggningar m. m.;

nr 767, av herr *Jansson, Erik*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 128, med förslag till lag om vissa gemensamhetsanläggningar m. m.;

nr 768, av herr *Åkerlund m. fl.*, i an-

ledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 128, med förslag till lag om vissa gemensamhetsanläggningar m. m.;

nr 769, av herrar *Skårman* och *Tistad*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 133, angående trafikstopp och trafikförbud i samband med övergången till högertrafik m. m.;

nr 770, av herr *Lundberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 139, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 3 juni 1960 (nr 258) om utjämningskatt å vissa varor, m. m.; och

nr 771, av herr *Strandberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 143, angående höjning av vissa postavgifter.

---

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.05.

In fidem

*Solveig Gemert*

---

**Onsdagen den 16 november**

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

---

Justerades protokollet för den 10 innevarande månad.

---

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 148, med förslag till lag med vissa bestämmelser om immunitet och privilegier, m. m.

---

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 152, om vissa intrång i Stora Sjöfallets nationalpark.

---

Föredrogs och hänvisades till lagutskott motionerna nr 766 och 767.

---

Vid föredragning av motionen nr 768 hänvisades densamma, såvitt den avsåge lag om vissa gemensamhetsanläggningar och lag om förmånsrätt för fordringar enligt samma lag, till lagutskott samt i övrigt till bankoutskottet.

---

Föredrogs och hänvisades till lagutskott motionen nr 769.

---

Vid föredragning av motionen nr 770 hänvisades densamma, såvitt den avsåge ändring i förordningen om utjämningskatt å vissa varor och i tulltaxan, till bevillningsutskottet samt i övrigt till jordbruksutskottet.

---

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet motionen nr 771.

---

**Ang. ersättningen för fullgörande av riksdagsmannaupdrag**

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets betänkande nr 42, i anledning av motioner angående ersättningen för fullgörande av riksdagsmannaupdrag m. m.

I de likalydande motionerna nr 252 i första kammaren av herr *Lundberg m. fl.* och nr 323 i andra kammaren av herr *Carbell m. fl.* hade hemställts, att en allsidig och förutsättningslös översyn av reglerna om riksdagsledamöternas arvoden och traktamenten måtte företagas genom konstitutionsutskottets försorg med särskilt beaktande av vad som anförts i motionerna.

Vidare hade i motionen nr 37 i andra kammaren av herr *Dickson* anhållits, att en särskild remissinstans måtte inrättas för frågor rörande ersättning åt riksdagens ledamöter i enlighet med vad som anförts i denna motion.

I samband med behandlingen av dessa motioner hade utskottet även upptagit bland annat frågan om riksdagsledamöternas sjukförmåner i anslutning till de under vårsessionen av innevarande års riksdag beslutna ändringarna i lagen om allmän försäkring.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på anförda skäl hemställt,

I. att motionen II: 37 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

II. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 252 och II: 323, för sin del antaga vid betänkandet fogat förslag till lag om ändring i stadgan om ersättning för riksdagsmannaupdragets fullgörande.

**Ang. ersättningen för fullgörande av riksdagsmannauppdrag**

Det av utskottet framlagda lagförslaget innebar bland annat en höjning av grundbeloppet för riksdagsledamöternas arvode från 26 000 kronor till 31 000 kronor samt införande av en särskild kostnadsersättning av 3 600 kronor för år.

Fru **SEGERSTEDT WIBERG** (fp):

Herr talman! Konstitutionsutskottets betänkande nr 42 har utarbetats av en speciell delegation inom utskottet. Förslaget har därefter behandlats inom de fyra stora partigrupperna. Efter vad jag har förstått har den överväldigande majoriteten inom dessa tillstyrkt förslaget. Den enda punkt där man förefaller ha uttryckt tveksamhet gäller den som ger en retroaktiv kostnadsersättning för hela innevarande år.

För min del sträcker sig betänkligheterna längre. Jag ansåg det därför riktigt att låta någon som ville dela ansvaret för den tillstyrkta höjningen ta min plats i utskottet. Det kan givetvis diskuteras huruvida det handlings sättet är det korrekta. Men hade jag deltagit i beslutet, hade jag nödgats reservera mig, och en reservation i nuvarande läge torde inte ha någon som helst utsikt att vinna stöd.

Jag har ändå inte, herr talman, velat hålla inne med mitt beklagande över det förslag till arvodeshöjning som utskottet lagt fram. Det är alltid svårt att avgöra vad en människas arbetsinsats är värd. Man kan anlägga många synpunkter på en sådan värdering. Men man kan i vårt fall inte komma ifrån att vi som folkets valda representanter har ett särskilt ansvar och därför enligt min åsikt bör vara försiktiga, då vi finner oss behöva höja arvoden. Detta så mycket mer som vi själva helt bestämmer vilka förmåner som skall ges oss. På senare år har vi vid flera tillfällen utökat dessa.

Nu föreslås med hänvisning till lönegradsförändringar för vissa tjänstemän att vi skall företaga en ändring av arvoden, som i realiteten innebär att för

året höjes dessa med 30 procent. Jag beklagar en så stor höjning med tanke på den restriktivitet som man begärt av landets löntagare. Jag kan inte finna att en hänvisning till att höjningen motsvarar tjänstemännens förändrade lönegradsplacering under de gångna åren i dagens läge gör oss berättigade att avsevärt höja arvoden. I sitt första majtal riktade LO-chefen, herr Arne Geijer, en uppmaning till de bättre avlönade grupperna att visa lojalitet mot de lågavlönade. Liknande uppmaningar har sedan kommit från olika håll och inte minst i samband med SACO-konflikten.

De lågavlönade förstår säkert att de krav som ställs på riksdagsledamöterna gör det nödvändigt att bevilja arvoden och förmåner som mycket överstiger vad de själva kan komma upp till. Men de kan på samma gång begära, förefaller det mig att vi, som skall ta ställning till krav från de sämst lottade, t. ex. pensionärer och handikappade, och som därvid ofta tvingas att avslå krav som ingalunda är orimliga ur den enskilda individens synvinkel, måste vara återhållsamma med våra egna förmåner. För egen del tror jag inte heller att det är dessa som lockar, har lockat eller kommer att locka människor att delta i det politiska arbetet — det är helt andra motiv som spelar in.

Kravet på återhållsamhet med de egna förmånerna måste ställas med större styrka i ett ansträngt ekonomiskt läge som det nuvarande, särskilt som riksdagen självfallet har del i ansvaret för landets ekonomi och den pågående inflationen.

Är det för övrigt inte sannolikt att många löntagargrupper vid kommande avtalsförhandlingar kommer att åberopa de nu föreslagna arvodeshöjningarna? Jag tror för min del att Dala-Demokraten har rätt, då den i en ledare, efter att ha redogjort för de nya bestämmelserna, framhåller att när regeringen manar löntagare att visa återhållsamhet, bör inte riksdagen vara så generös

mot sig själv. Den borde gå före med gott exempel, slutar tidningen.

Herr talman! Jag kan inte acceptera det resonemang som förs i konstitutionsutskottets betänkande, och jag har velat framföra denna min åsikt, även om jag inte tror att det är realistiskt att framställa något avslagsyrkande.

Herr **PETTERSSON, GEORG**, (s):

Herr talman! Jag begärde ordet närmast för att säga att den debatt som fru Segerstedt Wiberg vill ta upp egentligen borde ha förts långt tidigare.

Vi skall hålla i minnet att det var 1959 som det skedde en radikal förändring i fråga om ersättningen för riksdagsmannauppslagets fullgörande. Denna förändring vidtogs sedan en kommitté, bestående av personer utanför riksdagen under ordförandeskap av dåvarande landshövdingen Bergquist, kommit fram till att det borde skapas en viss jämförbarhet med tjänster på löneplan. 1959 års riksdag uttalade också att så borde vara fallet, och detta följdes sedan upp 1962. Det skulle där efter ha skett ytterligare en ändring, men den har inte gjorts, vilket medfört att det nu faktiskt på en gång blir två höjningar, av vilka den ena alltså skulle ha skett tidigare. Det förslag som nu föreligger innebär bara att man följer vad riksdagen uttalade sig för år 1959, och jag anser inte att man bör ta upp en ny debatt med anledning av det.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **ANDERSSON, TORSTEN**, (cp):

Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att gå i polemik i sakfrågan med fru Segerstedt Wiberg, men jag skulle gärna vilja säga ett par ord om hennes sätt att agera i denna fråga.

Fru Segerstedt Wiberg har av sitt parti tilldelats en ordinarie plats i konstitutionsutskottet, som ju är det forum som föreslår i denna fråga. Fru Seger-

**Ang. ränta å restituerad skatt**  
stedt Wiberg har nu för andra gången demonstrerat en särställning i detta ärende. Ingenting vore väl riktigare än att fru Segerstedt Wiberg använde sin möjlighet att i konstitutionsutskottet medverka vid förslagens avfattande. Det har hon emellertid dragit sig undan för att i stället gömma sin »olika» uppfattning till behandlingen i kammaren. Jag tycker att detta förfarande är osolidriskt mot utskottskamraterna, ty det är mycket möjligt att den sakkunskap som fru Segerstedt Wiberg här demonstrerar skulle ha kunnat vara till nytta vid utskottsbehandlingen av denna fråga. Denna sakkunskap har vi nu gått miste om, och jag beklagar djupt att fru Segerstedt Wiberg valt att agera på det sätt som här har skett.

Häri instämde herrar *Sveningsson* (h) och *Lokander* (s).

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 131, i anledning av väckt motion om den framtida användningen av utrikesministerhotellet;

nr 132, i anledning av väckta motioner angående utbyggnaden av allmänflygfälten; och

nr 133, i anledning av väckta motioner angående den psykiatriska vården för värnpliktiga.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

**Ang. ränta å restituerad skatt**

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 52, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i uppbördsförordningen m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av

**Ang. ränta å restituerad skatt**

utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 118, av herr *Lundström*, och II: 160, av herr *Öhvall*,

II) de likalydande motionerna I: 516, av herrar *Lidgard* och *Wallmark*, samt II: 615, av herr *Fridolfsson* i Stockholm m. fl.,

III) de likalydande motionerna I: 532, av herr *Strandberg*, och II: 648, av herr *Petersson*, ävensom

IV) motionen II: 18, av herrar *Sjöholm* och *Rubin*.

I motionerna I: 118 och II: 160 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta

1) att ändra utformningen av 10 § andra stycket förordningen om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar, så att å restituerat belopp ränta utginge utom för tid före utgången av året efter taxeringsåret och

2) att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en översyn av andra likartade föreskrifter om ränta å restituerad skatt.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 118, av herr *Lundström*, och II: 160, av herr *Öhvall*, angående ränta å restituerad skatt,

2) de likalydande motionerna I: 516, av herrar *Lidgard* och *Wallmark*, samt II: 615, av herr *Fridolfsson* i Stockholm m. fl., angående anstånd med inbetalning av skatt,

3) de likalydande motionerna I: 532, av herr *Strandberg*, och II: 648, av herr *Petersson*, angående kvars-katteräntan vid samtaxering av makar, ävensom

4) motionen II: 18, av herrar *Sjöholm* och *Rubin*, om åtgärder för kontroll beträffande av arbetsgivare innehållen skatt,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits, utom av annan, av herrar *Stefanson*, *Lundström*, *Enarsson*, *Ottosson*, *Mattsson* och *Mag-nusson* i Borås, fru *Nettelbrandt* samt herrar *Öhvall* och *Börjesson* i Falköping, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 118, av herr *Lundström*, samt II: 160, av herr *Öhvall*, måtte

A) antaga i reservationen infört förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § förordningen den 21 maj 1965 (nr 153) om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar;

B) i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla behovet av en översyn av i olika författningar intagna föreskrifter om ränta å restituerad skatt.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Kanske detta i och för sig är en liten fråga, men den rör vid en regel, som förefaller oss reserveranter alldeles absurd.

Det finns nämligen en regel som säger, att ränta på restituerad skatt icke skall utgå när särskild skatteberäkning i någon form är beroende av ansökan från den skattskyldige. Om restitution däremot till äventyrs sker automatiskt, alltså då skattemyndigheten själv inser att den har fått för mycket skatt, betalas ränta. Om däremot den skattskyldige själv upptäcker saken eller misstänker fel och begär undersökning, får han inte ränta när återbetalning i sinom tid sker.

Detta är en princip, säger bevillningsutskottets majoritet, och därför kan den inte tillstyrka den motion som jag har väckt om ändring i den underliga regeln. Det skulle, heter det, »uppenbarligen strida mot hittills tillämpade principer». Man undrar varpå denna tydligen heliga princip grundas. Jag frågade i utskottet, men där fick



jag inte något svar. Det förhåller sig bara på det sättet, och det är tydligen meningen att det så skall förbli.

Själv har jag försökt att finna den motivering som ursprungligen låg till grund för denna princip, men jag har inte lyckats — jag har gått igenom förarbetena till 1951 års förordning angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, det vill säga 1949 års proposition och propositionen nr 170 år 1951. Ingenstans har jag funnit någon antydning till förklaring varför ränta inte skall utgå på enligt förordningen restituerat belopp. Inte heller i 1965 års utredning om uppborndsfrågor har jag hittat något svar. Det kan ju inte uteslutas att jag har förbiset någon rad någonstans, men finns det här någon som kan ge mig en upplysning så är jag alltid tacksam.

Jag har frågat mig om det möjligen kan vara så, att eftersom den särskilda skatteberäkning som den skattskyldige begär, kostar besvär, och därmed pengar, så skall den skattskyldige betala ersättning härför genom att samhället får disponera den för mycket erlagda skatten räntefritt under viss tid. Och hur lång den tiden kan bli, det framgår av det i motionen anförda exemplet, där en person överklagat 1958 års taxering. Han vann i prövningsnämnden och även i kammarrätten, men ännu år 1966, alltså efter åtta år, har han inte fått ut det belopp det är fråga om, eftersom ärendet av taxeringsintendenten har förts upp i regeringsrätten. Med nuvarande ränteläge är det ingalunda obetydliga belopp som den skattskyldige har gått miste om i utebliven ränta — och detta för att taxeringsintendenten skall få ett eftersträvat prejudikat! Är inte detta orimligt?

Reservanterna föreslår nu att, såvida ansökan om särskild skatteberäkning sker och restitution följer, skall ränta utgå med fem procent utom för tid före utgången av året efter taxeringsåret. Staten skall alltså inte behöva betala ränta för taxeringsåret och året där-

**Ang. ränta å restituerad skatt**  
efter, men om restitution dröjer längre, skall ränta utgå.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **ERICSSON, JOHN**, (s):

Herr talman! Som framgår av bevillningsutskottets betänkande, så är det ett antal motioner som är väckta och som utskottet har behandlat.

Det har rätt enighet mellan ledamöterna om beslutet, med undantag för den detalj som gäller ränta på restituerat skattebelopp. Utskottet ger uttryck för den meningen på sid. 12 i sitt betänkande, att det i och för sig inte går att förneka att det från rättvisesynpunkt kunde te sig berättigat med en gottgörelse. Men det är betydande svårigheter förknippade med att åstadkomma regler som skulle möjliggöra detta — i vissa fall är det ju obefogat, i andra fall kan det vara befogat med en sådan betalning av ränta på restituerat belopp. Jag vill emellertid erinra om att det här gäller de alldeles speciella skatterna, t. ex. ansökan om att 80-procentsregeln skall tillämpas, att man vill ha skatt enligt reglerna för s. k. ackumulerad inkomst, etc. Det är naturligtvis inte så många ärenden det är fråga om, men jag vill inte därmed ha sagt att det är en tillfredsställande ordning som nu råder. Utskottet har emellertid stannat för att yrka avslag även på den motion som nu reservanterna yrkar bifall till.

Jag hemställer om bifall till utskottets betänkande.

Herr **LUNDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Det kan kanske finnas vissa svårigheter när det gäller att införa sådana bestämmelser som reservanterna förordat, men jag vet inte vilka dessa svårigheter skulle vara — prövningen blir ju densamma om man begär och inte får ränta som om man begär och får ränta på restituerat be-

**Ang. ränta å restituerad skatt**

lopp. Det är ingen skillnad därvidlag. Frågan är bara om ränta skall utgå eller inte; och på den punkten kan väl inte svårigheterna vara så förfärligt stora. Jag är personligen inte expert i detta avseende så att jag bestämt kan förneka att några svårigheter skulle möta, men jag har som sagt inte lyckats klara ut vilka det skulle vara.

Emellertid är det principen jag vänder mig mot. Vi har här en regel, vars bakgrund är så oklar att jag hittills inte träffat någon som kunnat säga varför det är på detta sätt. Finns det då något bärande motiv för att den, som begär särskild skatteberäkning, inte skall få ränta på restituerat belopp även om det visar sig att han har rätt? Jag kan inte finna att det är rimligt. Jag noterar med stor tillfredsställelse att bevillningsutskottets ärade ordförande uttalade, att han inte finner den ordning tillfredsställande som nu råder i vissa fall. Borde man då inte ändra denna ordning?

Det är detta vi reseranter vill.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att det här gäller särskilda skatteregler, som skattebetalare ansökt om att få tillämpade och som är förmånligare än de vanliga beskattningsreglerna. Man bör ta fasta på att detta är själva huvudmotivet bakom den skillnad som här existerar, då alltså ränta utgår på belopp som avser skatt enligt skatteförfattningarna i allmänhet medan ingen ränta på pengarna ges då vederbörande skattebetalare begär att få dessa speciella regler som det här gäller tillämpade.

Herr Lundström säger att han inte kan se några svårigheter med den begärda ändringen och frågar vilka principer som ligger till grund för gällande ordning. Ja, jag har inte specialforskat i frågan — vi vet bara att en praxis sedan länge tillämpats, som innebär att i dessa speciella fall gäller särskilda

regler även beträffande återbäringen på skatt, och det blir alltså i de fallen ingen ränta.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Låt mig helt kort säga att jag finner hela principen när det gäller att få tillbaka pengar oriktig; det gäller alltså inte bara det fall som här har berörts utan samtliga fall då det är fråga om restitution av skatt, som den skattskyldige själv begär. Här har en speciell paragraf åberopats. Måtte det här fallet bli inledningen till en förändring över hela linjen. Vi har inte velat ta upp frågan i stort utan har fäst oss endast vid detta fall.

Det har sagts att när det gäller frivillig särbeskattning så räknar man med att det inte skall bli så många ärenden av detta slag i fortsättningen, därför att maskinell hjälp kommer att stå till förfogande som gör prövningen lättare. Jag är inte säker på att antalet sådana här fall kommer att minska i särskilt stor utsträckning eftersom antalet personer som begär särbeskattning med all säkerhet också kommer att öka. Då uppstår nya och större problem.

Av den anledningen har jag tyckt att det kunde vara rimligt att redan nu försöka fastställa en rimligare princip än den som för närvarande tillämpas och som jag inte kan godkänna. Finner jag en princip felaktig vill jag gärna försöka byta ut den mot en som är bättre.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande punkten 1 av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan samt därefter särskilt rörande utskottets hemställan i övrigt.

I fråga om punkten 1, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som in-

**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

nefattades i den av herr *Stefanson m. fl.* vid betänkandet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Stefanson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 52 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Stefanson m. fl.* vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Stefanson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 63.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i övrigt hemställt i detta betänkande.

**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

Föredrogs ånyo bankoutsiktets utlåtande nr 45, i anledning av motioner angående kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena.

I de till bankoutsiktet hänvisade likalydande motionerna nr 314 i första

kammaren av herr *Palm m. fl.* och nr 382 i andra kammaren av herr *Lindahl m. fl.* hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning av de frågor, som sammanhänge med kreditförsörjningen till de hastigt växande kommunerna inom storstadsområdena.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen i anledning av motionerna I: 314 och II: 382 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av de frågor, som sammanhänge med finansieringen av de expanderande kommunernas investeringsbehov.

Reservationer hade anförts

1. av herrar *Gustaf Henry Hansson, Nils Theodor Larsson, Åkerlund, Börjesson* i Glömminge och *Bengtson* i Solna, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att motionerna I: 314 och II: 382 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2. av herrar *Hilding, Berglund* och *Larsson* i Umeå, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 314 och II: 382 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t *dels* hemställa om utredning av de frågor, som sammanhänge med finansieringen av de expanderande kommunernas investeringsbehov, *dels* beträffande översyn av beräkningsgrunderna för utbetalning av skatteförskott till kommunerna giva till känna vad reservanternas anförts.

Vid utlåtandet fanns därjämte fogat ett särskilt yttrande av herr *Bengtson* i Solna.

Herr **HILDING** (fp):

Herr talman! Detta utskottsutlåtande kan möjligen förefalla en och annan något förbryllande — utskottet har

**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

nämligen kommit fram till en ståndpunkt som ganska väsentligt avviker från motionärernas förslag, utan att fördenskill yrka avslag på motionen. Förklaringen kan väl sägas vara att en av huvudmotionärerna — herr Palm, ledamot av bankoutskottet och av denna kammare — givit motionärernas avsikter en så extensiv tolkning att de kunnat förenas med den uppfattning som utskottets majoritet kommit fram till. Det har emellertid avgivits ett par reservationer, varav den ena, som i utlåtandet betecknas som nr 1, yrkar avslag på motionen, medan den andra, nr 2 alltså, som jag företräder, på en viktig punkt kräver ett tillägg, som innebär att riksdagen stöter på hos regeringen rörande frågan om en översyn av beräkningsgrunderna för statens utbetalning av skatteförskott till kommunerna.

Motionärerna hemställde att riksdagen hos regeringen skulle begära en skyndsamt utredning av de frågor som sammanhänger med kreditförsörjningen till de hastigt växande kommunerna inom storstadsområdena, d. v. s. Stockholm, Göteborg och Malmö. Alla de ledamöter som undertecknat motionen — det är sammanlagt 17 stycken i de båda kamrarna — hör hemma i dessa storstadsregioner, och vill man tala nedsättande, kan man säga att det vilar ett drag av bypolitik över denna framstöt. Det problem motionen tar upp är emellertid både allvarligt och svårarbetat och låter sig inte avfärdas genom en så enkel argumentation.

Till de åtgärder som man enligt motionen skulle kunna tänka sig för att råda bot för de besvärliga kreditförsörjningsproblemen hör bl. a. en styrning av kreditgivningen till expansionskommunerna i storstadsområdena så att en i förhållande till utvecklingen rimlig andel av det totala investeringsutrymmet kunde komma på dessa kommuner. Utskottet har på goda grunder avvisat denna styrning och därvid främst kunnat stödja sig på de remissyttranden

över motionen som lämnats av Svenska stadsförbundet och Svenska kommunförbundet. De problem som motionärerna har aktualiserat är inte begränsade till storstadsområdena, heter det i stadsförbundets yttrande, utan gäller över huvud taget expansiva samhällen över hela landet. Kommunförbundet vänder sig också mot att storstadsområdena skulle prioriteras när det gäller den långfristiga kreditgivningen till kommunerna. Man kan inte bortse från, säger Kommunförbundet, att det finns åtskilliga kommuner utanför storstadsregionerna som har jämförbara ekonomiska svårigheter och lika hög kommunal utdebitering. De båda nämnda förbunden tillstyrker med denna viktiga reservation en utredning om berörda kommuners kapitalförsörjning.

Utskottet har tagit fasta på dessa synpunkter och förklarar i sitt utlåtande att det är önskvärt att få till stånd en mera vittsyftande undersökning av de expanderande kommunernas förutsättningar att finansiera erforderliga kommunala investeringar. Det får anses ligga i sakens natur att en sådan undersökning blir förutsättningslös.

Ett av motionärernas förslag har utskottet helt avvisat, och det gäller uppslaget att införa en särskild investeringsavgift för företag som etablerar sig i storstadsregionerna.

Men motionärerna har också berört ett annat förhållande, som i hög grad hör till bilden av kommunernas kapitalförsörjning och som onekligen är till stor nackdel för kommunerna. Det gäller möjligheterna att få ett annat skatteavräkningsförfarande med staten så att den tidsmässiga eftersläpningen av kommunernas skatteintäkter kan nedbringas. Systemet för skatteavräkning innebär som bekant att utbetalningarna till kommunerna av kommunalskatteandel inte grundas på det aktuella skatteunderlaget, utan på senast kända taxering, och det blir då en taxering som är två år gammal.

Jag vill gärna belysa storleksordning-

**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

en av denna eftersläpning genom att anföra några siffror som visar statens skatteskuld till kommunerna. Fonden för reglering av utbetalningarna av kommunalskattemedel uppgick budgetåret 1963/64 till 2 075 miljoner kronor, 1964/65 till 2 350 miljoner kronor och för det senast avslutade budgetåret till 2 725 miljoner kronor. Den ränteförlust som åsamkas kommunerna har för åren 1964 och 1965 beräknats till drygt 400 miljoner kronor. Därtill kan läggas inflationsförlusten, som också kan räknas i något hundratal miljoner kronor. Det är alltså fråga om stora pengar som kommunerna väntar på och delvis går miste om.

Motionsvägen aktualiserades detta problem 1964, vilket ledde till att ett enigt statsutskott föreslog och riksdagen beslöt att hos regeringen begära en översyn av beräkningsgrunderna för utbetalningen av skatteförskott till kommunerna. Det är nu två och ett halvt år sedan detta hände, och frågan om denna översyn är alltjämt beroende av regeringens prövning. Utskottets folkpartiledamöter anser att det är hög tid att stöta på hos regeringen i denna angelägenhet så att den begärda översynen kan komma till stånd. Utskottets övriga ledamöter, som såvitt jag förstår delar uppfattningen att denna skatteavräkning bör ses över, har här visat prov på en överdriven parlamentarisk taktfullhet när de inte velat vara med om denna påstötning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 2 som, det vill jag i klarhetens intresse tillägga, innebär i huvudsak bifall till utskottets utlåtande men med en viktig komplettering.

Herr LARSSON, NILS THEODOR, (cp):

Herr talman! För att till att börja med stanna inför reservation nr 2, som herr Hilding nyss talade för, tycker jag nog att den delen av detta ärende har blivit en smula överbetonad. Som

herr Hilding meddelade har en framstöt gjorts från riksdagens sida helt nyligen, och man väntar på finansministerns beslut. Jag tycker nog att man borde kunnat inskränka sig till att omnämna det i skrivningen i utskottets utlåtande och inte göra en ny framställning till Kungl. Maj:t. Så ytterst betydelsefullt är inte det problem som här tagits upp. Detta att kommunerna skulle kunna få viss del av skattemedlen något tidigare är dock inte avgörande för kommunernas finansieringsproblem.

I motionen yrkas att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning av de frågor som sammanhänger med kreditförsörjningen till de hastigt växande kommunerna inom storstadsområdena. Herr Hilding sade nyss från denna talarstol att med herr Palms, huvudmotionärens, medgivande har utskottet gått så långt i omstuvning av motionens syfte att folkpartiet kunnat ansluta sig. Detta har uppnåtts genom att formulera utskottets hemställan så »att riksdagen i anledning av motionerna I: 314 och II: 382 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av de frågor som sammanhänger med finansieringen av de expanderande kommunernas investeringsbehov». Man har alltså vidgat ramen så, att det inte i utskottets skrivning skall stå att det gäller storstadsområdena, men ingen tvekar på att det alltjämt rör sig just om storstadsområdena när det talas om de expanderande kommunernas investeringsbehov.

Jag kan tala om för kammaren, att man i utskottet har gjort försök att åstadkomma enighet om skrivningen. Enighet skulle ha kunnat nås om man strök bara ett ord, nämligen ordet »expanderande». Det gick alltså inte att åstadkomma enighet om en mera neutral undersökning av finansieringen av både stora och små kommuners, storstäders och landskommuners investeringsbehov, och därför redovisas delade meningar i utlåtandet.

**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

Herr talman! Vår samhällsekonomiska situation karakteriseras av att vi lever över våra resurser. Vi efterfrågar i dag mer av både kapital och arbetskraft än vad vi har tillgängligt, och därför dras vi med en ständig inflationsutveckling. Vi är hänvisade till att göra avvägningar mellan de olika anspråken och att söka åstadkomma en lämplig fördelning mellan skiftande, vart för sig angelägna ändamål.

I motionen yrkas nu på en utredning angående kreditförsörjningen för kommunerna i storstadsområdena. Man avser att få till stånd en prioritering av låneframställningar från storstadsregionerna, fastän utskottet i sin skrivning talar mera allmänt om expanderande kommuner.

Herr Hilding har redan nämnt att Stadsförbundet och Kommunförbundet mer eller mindre tillstyrkt motionen, men det är inte så mycket att förvåna sig över, eftersom storstadsintressen dominerar speciellt i Stadsförbundet. Inom Kommunförbundet finns dock en minoritet som inte har velat godta motionsyrkandet i dess renodlade form.

Det är ganska intressant att ta del av vad riksbanksfullmäktige säger. Fullmäktige anser att kreditförsörjningen inte är det centrala problemet: »Enligt fullmäktiges mening är det som i första hand behövs inte garantier för kreditförsörjningen utan en förbättrad planering och i fråga om både bostadsbyggande och andra investeringar en stramare uppföljning av uppgjorda planer.»

Poststyrelsen, som ju har nära kontakt med kommunerna i sin utlåning, säger: »De svårigheter som råder i fråga om finansieringen av bostadsbyggandet och kommunala följdinvesteringar beror på en allmän knapphet på krediter, vilken i sin tur betingas av att utbyggnadsplanerna är alltför omfattande jämfört med tillgången på arbetskraft och andra reala resurser.»

Svenska bankföreningen säger: »För att våra exportnärningar skall kunna

vidmakthålla sin konkurrenskraft erfordras en snabb ökning av industriinvesteringarna. Utrymme för en sådan kan emellertid icke beredas annat än genom en ekonomisk-politisk åtstramning som syftar till att i viss utsträckning dämpa expansionstakten på andra håll.»

Ytterligare en remissinstans, Svenska försäkringsbolagens riksförbund, säger: »En onyanserad styrning av kapitalet skapar emellertid enligt riksförbundets mening en snedvridning av samhällsekonomin som från alla synpunkter är olycklig. Om, såsom motionärerna ifrågasätter, den stora del av kreditmarknaden som avser storstadskommunerna skulle prioriteras och konkurrens om kapitalet i motsvarande mån icke skulle komma att ske på marknadsmässiga villkor, skulle det innebära en snedvridning och en stor fara för den samhällsekonomiska utvecklingen.»

Herr talman! Statsrådet och chefen för finansdepartementet är närvarande i dag, och jag har för mig att han har poängterat — jag ber om överseende, om jag minns fel — att utdebiteringens höjd i de lånesökande kommunerna är ett mycket viktigt kriterium vid bedömningen av låneframställningar. Jag tycker att det är ett riktigt och viktigt och nära nog tillräckligt kriterium vid den prövningen.

Våra finansiella resurser är i dag inte tillräckliga för allt vad vi har ambition att uträtta. Möjligheterna till erhållande av krediter för olika ändamål är beskurna — därom vittnar de svårigheter som är kända av oss alla. Bostadsbyggandet och därmed sammanhängande kommunala följdinvesteringar är inte de enda ändamål vi vill främja. Vi får inte glömma att också näringslivet har ett starkt behov av kapital för investeringar som skall möjliggöra en rationalisering och en utveckling som är grunden för kommunernas framtida ekonomiska bärkraft och det fortsatta kommunala framstegsarbetet.

**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

Men är tillgången på kapital knapp, så blir den ännu knappare för övriga behov, om allt fler områden skall prioriteras — nu senast, enligt utskottets formulering, kommunala investeringar i de expanderande kommunerna.

Herr talman! Jag skall inte längre utveckla min mening på detta område. Jag tror att det jag redan har yttrat och de citat jag har anfört är tillräckliga skäl för den ställning som vi har intagit i reservation 1.

Jag har lagt märke till att en av storstadstidningarna i dag på sin baksida under en fyrspaltig rubrik fäster uppmärksamheten vid denna motion. Det är en uppmärksamhet som väl icke motionärerna och kanske icke heller utskottet hade tänkt sig, men detta visar att det tydligen finns intressen som arbetar även utanför kammaren för att ärendet skall uppmärksammas från utgångspunkter som sammanfaller med motionärernas ursprungliga syftemål.

Jag tror för min personliga del att ingen skulle ha motsatt sig kravet på en mera neutral undersökning av kommunernas investeringsbehov och möjligheterna att få investeringsbehovet tillgodosett med krediter, men under den formulering som bankoutskottet med stort besvär till slut har kommit fram till döljer sig alltså en önskan att investeringsbehoven i de expanderande storstadsområdena skall prioriteras. Detta, herr talman, finner jag inte vara rättvist mot alla de övriga kommunerna, och jag ber därför att få yrka bifall till reservation 1.

I detta anförande instämde herr *Svanström* (cp).

Herr **ÅKERLUND** (h):

Herr talman! Till det utskottsutlåtandet som nu behandlas har fogats en reservation, betecknad med 1, som är avgiven av utskottets centerparti- och högerpartiledamöter. Jag skall efter den redogörelse av centerpartiets ståndpunkter, som herr Nils Theodor Lars-

son i Högby här har lämnat, säga några ord om högerledamöternas ställningstagande i denna fråga.

Det har vid behandlingen av detta ärende visat sig att vi i långa stycken har samma motiv för vårt ståndpunktstagande som centerpartiledamöterna. Det kan väl i alla fall därtill ärligt sägas att vi också har särskild anledning att betona att det här finns storstadssynpunkter respektive synpunkter som berör de expanderande kommunerna. Men vid en avvägning mellan dessa olika synpunkter har det visat sig, att det som har varit gemensamt har vägt tyngst. Den formulering som reservationen har fått visar med all klarhet hur vi inom centerpartiet och högerpartiet ser på denna fråga.

Det är ett rätt anmärkningsvärt förfarande som har ägt rum i bankoutskottet, i det att här förelåg motioner, i vilka begärdes en utredning av de frågor som sammanhänger med kreditförsörjningen till de hastigt växande kommunerna inom storstadsområdena. Detta var alltså motionernas yrkande. I motiveringen fanns sedan även vissa andra önskemål angivna.

Vid remissbehandlingen av motionerna framkom därutöver också, särskilt från Svenska kommunförbundet, ett önskemål om att man skulle vidga objektet för en eventuell utredning till att omfatta alla kommuner som hade med storstadsområdena jämförbara tillväxtproblem. Detta önskemål har nu utskottsmajoriteten gjort till sitt och skjutit undan motionernas önskemål. Härigenom vidgas, som jag sade, objektet för en eventuell utredning. I kommunsammanläggningens tider är det väl också så att de allra flesta kommuner i vårt land kan sägas ha tillväxtproblem. Redan åtgärder för storstadsområdenas del, innebärande förmåner av något slag eller specialbehandling, måste ha blivit en förmodligen dyrbar och vittgående affär. Men gäller det nu större delen av landet, måste det bli fråga om ännu mycket längre gående och om-

**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

fattande åtgärder, och en viss risk föreligger väl naturligtvis också för att själva storstadssynpunkterna skjutes i bakgrunden.

Även i ett annat hänseende har utskottet på ett avgörande sätt ändrat på motionärernas yrkande. Yrkandet går ut på en utredning av de frågor som sammanhänger med kreditförsörjningen, men utskottet tycker nu att frågan om finansieringen av investeringsbehoven för kommunerna bör utredas. Nu är det ju så att investeringar kan finansieras inte bara med lån utan också med skatter, och i detta sammanhang spelar också naturligtvis frågan om driftutgifternas höjd en stor roll, ty en begränsning av driftutgifterna skulle öka möjligheterna för investeringar i och för sig. Vad man här kan befara, såsom jag ser det, är att den kommunala självstyrelsen rentav skulle kunna komma att utsättas för ett slags prövning från ekonomiska utgångspunkter. Huruvida detta har varit utskottsrepresentanternas respektive motionärernas önskemål vet jag inte, men det förefaller ändå värt att tänka även på den saken. Det finns en viss risk för att det statliga förmynderskap över kommunerna, som kommunerna ibland klagat över, kan komma att vidgas om vi skulle få en granskning av hela finansieringssidan i kommunernas verksamhet. Jag tycker det är viktigt att framhålla även denna synpunkt.

Vi som står för reservation 1 har tyckt att den väsentliga uppgiften för utskottet borde ha varit att begränsa sig till att besvara motionerna och inte ta upp mera vittsyftande saker. Vår reservation har utformats därefter, vilket alla som läser den kan se. Vi har tagit ställning till kreditförsörjningsfrågan och anser att industriinvesteringarna nu i första hand måste tillgodoses om vi skall kunna klara våra allmänna ekonomiska problem, särskilt exporten och sysselsättningen. En prioritering av kreditgivningen till storstadsområdena inger starka betänkligheter såväl på prin-

ciella grunder som med hänsyn till de stora belopp som det här rör sig om. Det är ju redan nu uppenbart att kapitalmarknaden är i allra högsta grad uttorkad redan genom de åtgärder som vidtagits för att bispringa storstadsområdena och stödja bostadsbyggandet över huvud taget. Vår slutsats har blivit att vi motsätter oss motionärernas förslag.

Vid detta betänkande finns också fogat ett särskilt yttrande av herr Bengtson i Solna, om vilket jag skall be att få säga ett par ord. Syftet med herr Bengtsons yttrande är klart. Det är otvivelaktigt riktigt att det är besvärligt för kommunerna, och alldeles särskilt — det vågar jag vitsorda själv — är detta fallet i Stockholms län. Där är expansionen starkare än i något annat område i hela vårt land.

Herr Bengtson har tagit upp ett spørsmål som här har berörts av de båda föregående talarna, nämligen den sena skatteavräkningen. Det är en fråga som riksdagen tidigare har behandlat. I likhet med herr Larsson i Högsby har vi ansett att det här egentligen inte finns någon anledning att göra en direkt framstöt till Kungl. Maj:t, eftersom riksdagen ju redan har begärt en undersökning. Vi förutsätter att Kungl. Maj:t skall redovisa denna fråga i sinom tid.

Men det finns en annan synpunkt i sammanhanget om skatteavräkningen som man inte helt skall bortse från, och det är att kommunerna också har vissa fördelar av det nuvarande uppbörds- och avräkningssystemet. Behandlingen av den frågan kräver att det görs en relativt noggrann undersökning av Kungl. Maj:t, och vi förutsätter att den skall komma i sinom tid. Jag kan instämma i vad herr Larsson just sagt att det inte har funnits anledning att i det här sammanhanget förorda en skrivning av det slag som finns i folkpartiets reservation.

Jag ber, herr talman, med detta få yrka bifall till reservation nr 1.



**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

Herr STÄHLE (s):

Herr talman! Då vi inom utskottet behandlade de nu föreliggande motionerna nr I: 314 och II: 382 angående de frågor, som sammanhänger med kreditförsörjningen till de hastigt växande kommunerna inom storstadsområdena, blev vi ganska snart övertygade om att det inte bara är de växande kommunerna inom storstadsområdena, som har problem med sin kreditförsörjning för att på ett ändamålsenligt sätt kunna sköta sina funktioner och ge medborgarna den service som man anser sig ha behov av. Det finns också tätorter inom praktiskt taget varje kommunblock, som kan anses vara en expanderande kommunal enhet, där man inom respektive storkommuner samordnar samhällsservicen, bygger ut skolor och andra serviceanläggningar för hela den stora kommunala enheten.

Då det framgår fullt klart av utskottets skrivning, att den utredning som utskottet begärt även kommer att tillvarata dessa expanderande kommuners investeringsbehov, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i det avseendet.

De synpunkter, som redovisas i reservation nr 2 av herrar Hilding, Berglund och Larsson i Umeå, skiljer sig åtminstone enligt min uppfattning inte i sak utan mera i nyanser från utskottets skrivning. Det gäller här skatteavräkningen mellan staten och kommunerna. En motion avseende förfarandet vid skatteavräkningen mellan staten och kommunerna behandlades så sent som vid 1964 års riksdag, som då beslöt att hos Kungl. Maj:t hemställa om en översyn av beräkningsgrunderna för utbetalning av skatteförskott till kommunerna. Detta återfinnes i statsutskottets utlåtande nr 137 för 1964. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t i lämplig omfattning och i lämplig ordning föranstaltar om den begärda översynen, och utskottet finner för närvarande inga skäl föreligga för riksdagen

att särskilt nu göra något ytterligare uttalande i frågan.

Då jag vet att de synpunkter som redovisats i reservation nr 1 kommer att belysas senare under debatten av en annan ledamot inom utskottet, vill jag endast helt kort säga, att jag inte delar den uppfattning som framförts av herrar Nils Theodor Larsson och Åkerlund. Herr Larsson ville kraftigt understryka att utskottets skrivning ändock i sak innehåller just den frågan, att det i huvudsak är kommunerna i storstadsområdena som är berörda. Vi har mycket kraftigt markerat att dessa problem *inte* är begränsade till enbart storstadsområdena. Vad gäller min motivering emot reservation nr 2 hänvisar jag till vad jag nyss sagt.

Jag är mycket förvånad över herr Nils Theodor Larssons inställning. Han representerar ändå centerpartiet, som i den senaste valrörelsen så kraftigt har talat om de expanderande orterna ute i kommunerna. Inom varje kommunblock har det skapats en expanderande enhet, där man har möjligheten att på ett mera förnuftigt sätt ge den service åt hela detta kommunblock som vi alla vill att våra kommuner skall ge. Jag vill kraftigt understryka, herr Nils Theodor Larsson, att vår skrivning i utskottet klart markerar att den utredning som vi begär icke på något sätt är begränsad till storstadsområdena utan omfattar, som vi har sagt, de expanderande kommunerna ute i landet, ty de expanderande kommunblocken — det vet säkert alla kommunalmän lika bra som jag — har precis samma svårigheter som kommunerna inom storstadsområdena, även om kommunerna inom storstadsområdena får röra sig med större siffror.

Jag måste vidare säga att jag är ganska förvånad över herr Åkerlunds yttrande här, då han säger att utskottet inte har besvarat de synpunkter som har framförts i motionerna. Det förhåller sig på det sättet, att om man remit-

### Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena

terar motioner för yttrande så kommer det fram olika synpunkter från remissinstanserna. Då vi har fått synpunkter från ett par remissinstanser, som enligt mitt sätt att se bör tillmätas stort värde när det gäller att bedöma dessa frågor, nämligen från Svenska stadsförbundet och Svenska kommunförbundet, är det väl ganska naturligt, och jag tycker också att det bör vara utskottets skyldighet, att ta hänsyn till vad dessa instanser framhåver i sina remissvar.

Det är anledningen till den utformning av utskottets utlåtande, som vi inom utskottsmajoriteten i detta avseende har kommit fram till.

Jag ber, herr talman, att fortfarande få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan, som alltså gäller de expanderande kommunerna över huvud taget.

Herr PALM (s):

Herr talman! Med tillfredsställelse noterar vi motionärer vad som sägs i bankoutskottets utlåtande över vår motion. Skrivningen är ju ett uttryck för kompromisser mellan olika synpunkter, något som ju ofta blir följderna av överläggningar i olika parlamentariska församlingar. I motionen har vi framhållit de tillväxtproblem, som är allra mest påtagliga i storstadsområdena, men det finns också andra orter som har liknande problem att brottas med. Vi är också helt klara över att det finns en rad olika kommuner ute i landet, som har problem av helt annat slag — jag tänker på problemen med utflyttning, som kommunerna måste bemästra. Mot denna bakgrund har utskottets skrivning fått en något vidare syftning när det talas om behovet av utredning beträffande finansieringen av de expanderande kommunernas investeringsbehov.

Jag måste, herr talman, göra en invändning gentemot det anförande som herr Nils Theodor Larsson höll här alldeles nyss. Han kom upprepade gånger tillbaka till uttrycket »priorite-

ring». Vi har inte ett ögonblick talat om prioritering! Vad vi har begärt är en utredning, och vi hoppas att den utredningen arbetar som alla andra offentliga utredningar — att den genomlyser problemet. Sedan blir det väl riksdagens sak att avgöra om man med ledning av det material, som utredningen redovisar, kan besluta om en annan ordning i detta avseende. Det är ju så vi brukar arbeta. Herr Theodor Larssons uttalande i detta sammanhang ger uttryck för en överraskande inställning gentemot det högt aktade svenska utredningsväsendet.

Att denna fråga nu förs fram av riksdagens bankoutskott anser vi vara helt naturligt. För två år sedan ägnade samma utskott mycken tid åt Kungl. Maj:ts proposition angående lokaliseringspolitiken — en politik som glädjande nog syns bli ganska framgångsrik. Men befolkningsströmmen mot städer, främst storstadsområdena och industriorter, kan inte hejdas. Urbaniseringen är ju en internationell företeelse, och olika tankar att stoppa denna befolkningsström har alltid fått vägas mot de fördelar som en sådan utveckling i många avseenden ändå bär med sig. Utvecklingen medför dock många problem, och jag är alldeles säker på att många kommunalmän, som pressas av dessa uppgifter, gärna skulle vilja ha en något lugnare utvecklingstakt. Men kan man inte få en lugnare utvecklingstakt, måste man ändå se till att de kommuner som måste ta emot befolkningsströmmen får tillgång till de ekonomiska resurser som behövs för att bemästra dessa realiteter.

I bankoutskottets mycket överskådliga utlåtande nr 45, som nu ligger på bordet, har den större delen av problemet fångats i ett nötskal. I de tre storstadsregionerna, storstockholms-, storgöteborgs- och malmöområdena, bor i dag över en tredjedel av landets befolkning och expansionen fortsätter. Jag tillåter mig, herr talman, att ta några siffror från den region där jag själv

**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

är bosatt, nämligen Stockholm, som under de senaste femton åren ökat med nästan 300 000 människor. Under senare år har hela 40 procent av landets befolkningsökning registrerats i detta område.

Jag skall inte här gå in på bostadsbyggandet, som behandlats i annat sammanhang, men faktum kvarstår att bostadsproduktionen under 1960-talet inom Storstockholm utgör inte mer än 16 procent av den totala bostadsproduktionen i hela landet. Ställer man denna siffra i relation till den utomordentligt stora befolkningsökningen inom just detta område, har vi problemet i blyxtbelysning. Nu omfattar aktionsprogrammet för bostadsbyggandet inom regionen en igångsättning av 20 000 lägenheter under vart och ett av åren 1966—1970, men genom statsmakternas beslut har ramen för bostadsbyggandet i Storstockholm år 1966 minskats till 16 200 lägenheter. Detta har enligt min mening inte varit den mest lyckade formen för att driva utvecklingen i annan riktning, men jag noterar med tillfredsställelse de besked som under senare tid har givits från regeringshåll och som innebär att man skall ägna följderna av dessa flyttningsrörelser en ökad uppmärksamhet.

Lokaliseringsproblematiken har ju två sidor, dels avfolkningsproblemen och dels inflyttnings- och tillväxtproblemen. Traditionellt har vi ju oftast uppehållit oss vid det förstnämnda problemet, men motionärerna, som är angelägna om att understryka problemets båda sidor, har emellertid i detta sammanhang riktat uppmärksamheten på det sistnämnda problemet.

Redan i lokaliseringspropositionen — proposition nr 185 år 1964 — riktade departementschefen uppmärksamheten på dessa problem och skrev i propositionen följande: »Vid utformningen av en samhällelig lokaliseringspolitik måste hänsyn också tas till föreliggande tendenser till koncentration av befolkningen vid storstadsområdena

och landets övriga expansiva områden. Om expansionen går alltför snabbt föreligger uppenbara risker för en eftersläpning i utbyggnaden av bostäder, kommunikationer och andra serviceanordningar. Såsom kommittén uttalat i enlighet med flera remissinstanser bör de problem som är förknippade med storstadsområdenas tillväxt undersökas till ledning för lokaliseringspolitikens fortsatta utformning.»

Sedan detta uttalande gjordes har ett visst arbete kommit i gång, men den ekonomiska sidan har inte tangerats på detta område — bl. a. för följdinversteringarna, som har gjort det desto angelägnare att denna motion har kommit att avlämnas vid årets riksdag.

För oss motionärer är det alldeles uppenbart att industrien måste få expandera för att samhället skall kunna utvecklas och för att möjliggöra en fortgående standardhöjning. Men det är lika uppenbart — och det understrykes av flera remissinstanser och då allra starkast av Storgöteborgs samarbetskommitté — att en expanderande industri behöver tillflyttad arbetskraft, som i sin tur behöver bostäder och kommunal service, exempelvis barnlaghem för att mödrarna skall kunna delta i yrkesarbete utanför hemmet.

Vid en genomläsning av remissvaren är det av intresse att finna att det av de elva remissinstanserna är endast två, som säger nej till en utredning, nämligen Svenska bankföreningen, vars remissvar undertecknats av Marcus Wallenberg j:r, och Försäkringsbolagens riksförbund. Högerledamoten i utskottet, herr Åkerlund i Lidingö, har haft att välja mellan de starkt poängterade kommunala intressena i de expanderande områdena och Bankföreningens uttalande. Det har också funnits en tredje väg, nämligen att följa utskottsmajoritetens yrkande om att helt enkelt utreda frågan. Herr Åkerlund och hans partivänner valde den mest negativa linjen att följa Bankföreningens yrkande om avslag.

**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

Välviljan mot motionen hos remissinstanserna har gått så långt att inte ens centerpartisterna, som representeras av en minoritet inom Svenska kommunförbundet, har motsatt sig en utredning, men herr Nils Theodor Larson har gjort gemensam sak med högern och sagt nej till en sådan. Centerpartisterna i utskottet gör detta trots den leende välvilja, som centerpartiledaren Gunnar Hedlund visade tätortsbefolkningen i TV-rutan före valet. Centerpartiledaren förklarade förtroendefullt utan att blinka, att »visst skall vi bygga mest där bostadsköerna är störst». De misstroga lät sig övertygas, centerpartiet ryckte fram — inte minst i tätortsområdena — och nu står vi här med samma tätortsnegativism bland centerpartisterna som tidigare! Slutsatsen är att centerpartisterna i bankoutskottet är konservativare än sina partivänner som skrivit under reservationen i Kommunförbundets remissvar, som ju är beredda att gå med på en utredning. Kvar står att den mycket omtalade mittensamverkan här har spruckit inför öppen ridå i denna centrala samhällsfråga.

Högermannen herr Bengtson i Solna i medkammaren har en minst sagt klugen argumentation. Först skriver han under en reservation, som innebär avslag till en utredning, och sedan levererar han ett särskilt yttrande där han understryker de problem som tagits upp i den socialdemokratiska motionen. Hur ett sådant ställningstagande skall kunna resultera i en fruktbar praktisk politik är för mig fullständigt obegripligt.

För att klara expansionsproblemens ekonomiska sida med hänsyn till den långvariga kreditknapphet, som kan förutses, har tidigare rekommenderats en ökad självfinansieringsgrad och ett hänsynstagande till det lokala skatetrycket. I anslutning till bankoutskottets granskning av riksbankens styrelse och förvaltning 1965 skrev utskottet: »Utskottet vill i detta sammanhang erinra

om bankofullmäktiges i deras remissyttrande över markpolitiska utredningens betänkande gjorda uttalande — som även upptagits i årets finansplan — att det kommande skatteuttaget skall utgöra en av fördelningsgrunderna för utlåningen till kommunerna. Utskottet finner det för sin del rimligt att i ett pressat kreditmarknadsläge hänsyn även av detta slag tages vid tillämpningen av rådande emissionskontroll.»

Ärade kammarledamöter! Enligt min mening är denna tolkning lika riktig i dag som när det skrevs. Det vore motionärerna helt fjärran att vilja driva fram en ökad press på kreditmarknaden i nuvarande läge utan att ställa dessa krav i någon relation till kommunernas egna prestationer. Det har sagts att när kommunalskatten i kommunerna nått upp till över 20 kronor torde taket vara nått för vad man kan ta ut denna väg — ja, ärade kammarledamöter, denna skattenivå har passerats av ett flertal kommuner i de expanderande områdena. I reciten till bankoutskottets utlåtande redovisas bl. a. att medianvärdet 1966 för kommunalskatten var 18:35 per skattekrona. En snabb genomräkning visar att av exempelvis Stockholms 28 förortskommuner låg 17 kommuner i följd över detta värde, och antalet har sedan dess ökat.

Att vi i denna motion tagit upp problemet beträffande finansieringen av följdinvesteringarna är att vi inte kommer ifrån dessa, om vi vill fortsätta ett kraftigt ökat bostadsbyggande. Enbart inom Storstockholms kommuner, landstingets inberäknat, uppgår bruttoinvesteringsbehovet för tiden 1966—1969 till sammanlagt 6 miljarder kronor, förutom de stora trafikinvesteringarna. Redan nu skattefinansierar vissa kommuner över 50 procent, och det är alldeles klart att kan inte detta investeringsbehov tillgodoses, så kan inte heller bostadsbyggnadsprogrammet fullföljas.

Herr talman! Jag har som en av motionärerna velat framföra dessa syn-

**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

punkter som med sådan kraft tillstyrkes av mycket betydande remissinstanser och i allt väsentligt också omfattas av utskottets majoritet. Det är också vår förhoppning att hela denna problematik får en grundlig genomlysning. En sådan utredning kommer att ge klarhet om de ekonomiska problem, som uppstår för de kommuner som av allt att döma alltfjämt kommer att få ta emot den pågående befolkningsomflyttningen i landet.

Häri instämde herr *Olsson, Manne*, (s) och fru *Wallentheim* (s).

Herr ÅKERLUND (h) kort genmäle:

Herr talman! Det som uppkallat mig till att begära replik i detta sammanhang är framför allt herr Palms sätt att argumentera.

Han säger att jag har haft att välja mellan Bankföreningens remissvar, underskrivet av herr Wallenberg, och kommunernas i Stockholms län önskemål. Och han yttrar att jag har valt att följa Bankföreningen. Jag måste uppriktigt sagt beklaga att herr Palm väljer formuleringar av det slaget i en sådan här diskussion. Jag tror att jag är fullt kapabel att ta ställning själv, utan att behöva fråga någon om lov. Uppriktigt sagt tror jag inte heller att den fråga, som vi här diskuterar, gagnas av ett sådant sätt att argumentera.

Därför skall jag lämna detta och övergå till ett par sakfrågor, när jag i alla fall har ordet.

Herr Palm fäster mycket stort avseende vid remissvaren, men i själva verket är de ju svar på motionernas yrkanden och motiveringar, alltså icke svar beträffande det som utskottet här har föreslagit. Utskottets yrkanden är helt andra än motionärernas. Det är här helt enkelt fråga om ett initiativ från utskottets sida — och ingen bestriider att utskottet har både rätt och möjlighet att ta initiativ — men det är ju i

detta läge egendomligt att åberopa remissinstanserna eftersom dessa inte blivit tillfrågade beträffande det som utskottets yrkanden gäller.

Vad jag nu sagt är också ett svar på det angrepp som herr Ståhle riktade mot mig när det gällde besvarandet av synpunkterna i dessa motioner. Visst har utskottet tagit ställning och besvarat motionärernas synpunkter, men utskottet har dessutom ändrat *yrkandena* i motionerna till oigenkännlighet. I själva verket är det en helt annan frågeställning, som utskottet här presenterar för kammaren, än den som motionärerna har tagit upp; och att i sådant sammanhang åberopa remissinstanserna tycker jag för min del inte har bärande motiv.

Sedan är naturligtvis denna fråga utomordentligt kinkig och besvärlig, i all synnerhet just för tillväxtområdena — inte bara storstadsområdena, även om problemet är mest akut där, utan i hela landet. Jag kan gärna instämma med herr Palm i det avseendet. Men här ligger det så till att vi också befinner oss i ett ekonomiskt läge som gör det nödvändigt att ta hänsyn och väga olika synpunkter mot varandra; och därvidlag har vi reservanter kommit till den uppfattningen att det i första hand gäller att så att säga få skutan av det grund, som en hittills förd ekonomisk politik kört upp den på. Den primära frågan i sammanhanget är alltså att vi inte har balans i vår ekonomi, att vi har en inflationsprocess och ett besvärligt läge på själva bytesbalansens område. Mot den bakgrunden har vi sagt oss, att tyvärr kan vi inte till alla delar tillgodose önskemål som framförs just i detta fall från tillväxtkommunernas och storstadskommunernas sida.

Men jag har betonat att frågan är utomordentligt känslig i storstadsområdena — särskilt i Stockholms län, som jag ju har äran att representera — och det vill jag än en gång understryka.

**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

Herr **LARSSON, NILS THEODOR**,  
(cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Palm söker göra gällande att det här inte alls är fråga om någon prioritering. Men han vet ju mycket väl, och vi andra också, att detta är just den springande punkten när man begär utredning om kreditförsörjningen till expanderande kommuner, antingen det gäller alla expansionsområden eller speciellt storstadsområdena. Frågan är hur dessa kommuner skall kunna få mera av den kaka som kreditresurserna i landet utgör. På någons bekostnad måste det ju ske, och sannolikt blir det landsortens kommuner som blir lidande, såvida man inte vill ge sig på att beskära näringslivets behov av kreditförsörjning för sin utveckling. En utveckling av näringslivet — det ber jag att få understryka än en gång — är en förutsättning för en expansiv politik inom kommunerna.

Jag förstår givetvis herr Palms engagemang i den här frågan. Han har sannerligen inte haft det lätt som den ursprunglige huvudundertecknaren av motionen, vilken direkt syftade på storstadskommunernas behov av ökade finansiella möjligheter. Här kan det inte vara fråga om annat än en prioritering, och så har ju också alla remissinstanser uppfattat saken; en prioritering för storstadskommunernas, eller som utskottet till slut skrev i en mildare form, »de expanderande kommunernas» räkning. Jag förstår honom, då han även blivit pressad av sina egna till att godta sådana formuleringar att det allra mest stötande skulle döljas.

Herr Palm talar om den »tätortsnegativism» som visas i reservationen. Nej, det är inte fråga om någon sådan negativism! Det är fråga om att alltjämt hålla möjligheterna öppna för en rättvis prövning där ingen blir bortglömd och ingen heller i förväg prioriterad. Det är en rättvisefråga som det gäller när vi inte vill gå med på den av motionärerna begärda utredningen.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till reservation 1.

Herr **PALM** (s) kort genmäle:

Herr talman! Man försöker göra en stor sak av att jag har ändrat mitt yrkande i förhållande till motionsyrkandet och av att det beslut, som utskottet kommit till, inte ansluter sig till vad remissinstanserna anför.

Jag vill med anledning härav peka på en central sak i detta sammanhang, nämligen det svar som har givits av majoriteten inom styrelsen för Svenska kommunförbundet, som genomgående intar en positiv ställning till hela motionen.

Styrelsen skriver: »Styrelsen, som tillstyrker att den begärda utredningen kommer till stånd, vill avslutningsvis framhålla att de åtgärder som kan komma att beslutas med anledning av motionerna inte endast bör avse kommunerna i de tre storstadsområdena utan också andra kommuner som har jämförbara expansionsproblem.»

Detta säger alltså Svenska kommunförbundet i sitt yttrande. Jag har tyckt att det kunde vara rättvist att också andra regioner med likartade problem utanför de egentliga storstadsområdena, mot bakgrunden av denna argumentering, skulle få möjligheter att bli inbefattade i utredningsarbetet.

Herr Nils Theodor Larsson kom tillbaka till resonemanget om prioritering. När vi har begärt en utredning har det varit därför att vi velat få en objektiv genomlysning av frågan. Utredningsmaterialet får väl sedan visa, vilka beslut som man är beredd att ta med anledning av det materialet. Om det är rättvist, riktigt och möjligt att prioritera vissa ändamål, är det väl troligt att man kan vänta något beslut i den riktningen. Men först skall ju frågorna genomlysas ordentligt, och någon skuggrädsla för att få dem genomlysta bör väl inte herr Nils Theodor Larsson ha.

### Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena

Sedan skulle jag faktiskt vilja citera herr Larssons partivänner, som befinner sig bland reservanterna i Svenska kommunförbundet men som likväl inte yrkar avslag på en utredning. Herrar Larsson i Luttra, Larsson i Hedenäset och Persson i Svensköp säger följande i sin reservation: »Den omflyttningspolitik, som under senare år bedrivits, har lett till de ekonomiska problem för storstadsområdena, som redovisas av motionärerna. En aktiv lokaliseringspolitik bör kunna lätta på trycket i storstadsregionerna. En förutsättning härför är att tillräckliga medel ställs till förfogande för lokaliseringpolitiska åtgärder så att industrilokalisering utanför de överhettade regionerna kan medverka till att utvecklingen i storstadsområdenas kommuner på ett bättre sätt kan komma i takt med dessa kommuners ekonomiska resurser. Någon prioritering av kreditgivningen till vissa kommuner bör icke komma i fråga. — Styrelsen vill inte motsätta sig att en utredning kommer till stånd. Utredningen av kommunernas ekonomiska problem bör dock göras förutsättningslöst och med hänsynstagande till förhållandena i olika slag av kommuner i hela landet.»

Det är en nyansskillnad, men det är absolut inget avslag på förslaget att genomlys problematiken.

Herr LARSSON, NILS THEODOR, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara komplettera vad herr Palm upplyste beträffande vad reservanterna inom Kommunförbundet hade sagt; reservanterna var alltså de här namngivna herrar Larsson i Luttra, Larsson i Hedenäset och Persson i Svensköp. Som herr Palm upplyste motsatte de sig inte att en *förutsättningslös* utredning kommer till stånd. Därvid borde emellertid hänsyn tas till förhållandena i olika slag av kommuner i hela landet, alltså inte bara de expansiva. Minoriteten ansåg att nå-

gon »prioritering av kreditgivningen till vissa kommuner» inte bör komma till stånd. De motsatte sig alltså en sådan. Reservanterna säger emellertid också att genom att möjliggöra industrilokalisering utanför de överhettade regionerna skulle sådana åtgärder »medverka till att utvecklingen i storstadsområdenas kommuner på ett bättre sätt kan komma i takt med dessa kommuners ekonomiska resurser».

Jag har med detta velat komplettera herr Palms citering av reservanterna.

Herr WERNER (k):

Herr talman! Ingen bestrider att de problem som behandlas i förevarande motioner och utskottsutlåtande är svår-bemästrade. Det är problem som man inte löser från den ena dagen till den andra. Den avvägningsfråga som det handlar om gör det därför angeläget att komma fram till en sådan långsiktig planering att man kommer ifrån den planlöshet som i dag i långa stycken präglar situationen.

Man kan väl hålla med bankofullmäktige, när fullmäktige i sitt remissyttrande säger att det inte är kreditförsörjningen som är det centrala problemet, utan i högre grad det bakomliggande reala balansproblemet. Det är riktigt, men det akuta problemet för storstadsregionerna i dag när det gäller bostadsförsörjningen är kreditproblemet. Det är bristen på kreditiv som gör att Storstockholm troligen inte kommer att kunna klara sitt nedprutade bostadsbyggnadsprogram på 16 500 lägenheter innevarande år. För att nå denna siffra skulle man från och med i dag behöva sätta i gång cirka 4 000 lägenheter. Det är inte troligt att man lyckas med det, då det tar cirka fyra veckor från och med den dag man har fått besked att krediter är beviljade tills man kan börja bygga. Planeringen för oktober upptog 2 000 lägenheter. Kreditsvårigheterna medförde att under tiden 1—20 oktober ordnades kre-

### Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena

diter för endast cirka 300 lägenheter. Under tiden 1 januari 1966—30 september samma år hade 6 669 lägenheter påbörjats i Storstockholm mot 8 575 motsvarande tid förra året. Det kunde räknas upp flera siffror som belyser problemen.

Det är mot bl. a. denna bakgrund jag tycker att man skall se tankegångarna om en styrning av kreditgivningen till expansionskommunerna i storstadsområdena, så att dessa områden får en rimlig del med hänsyn till inflyttningen.

Jag vill i detta sammanhang anknyta till en aktuell fråga som gäller kreditgivningen till dessa områden, nämligen bostadsstyrelsens skrivelse till riksbanksfullmäktige med begäran om förtur i lånekön för att inhämta eftersläpningen i storstadsregionerna. Det är för mig obegripligt, att denna begäran inte har bifallits av fullmäktige. Det är ännu mera obegripligt, att det är en majoritet av socialdemokrater och högerledamöter som har avslagit bostadsstyrelsens begäran och i stället beslutat överlåta fördelningen av krediterna på riksbankschefen. Det är ändå inte orimligt att man begär att få förtur i de områden, där eftersläpningen är störst. Den ställning man har tagit från socialdemokratiskt håll i denna fråga i riksbanksfullmäktige rimmar illa med den inställning man redovisar i förevarande motioner beträffande storstadsområdenas expansions- och kreditförsörjningsproblem.

Till det förhållandet att man inte klarar den stora eftersläpningen i det uppgjorda bostadsbyggnadsprogrammet för Storstockholm kommer de sysselsättningsproblem för byggnadsarbetarna i området som vi har anledning att befara innevarande vinter. De siffror som redovisas från arbetsförmedlingarna pekar i ogynnsam riktning. Om vi sedan får en besvärlig vinter som ytterligare påbröd till svårigheterna med igångsättningen har vi anledning att hysa oro för att vi får uppleva en

större arbetslöshet i byggnadsfacken i detta område än vi har haft på många år.

Herr talman! Jag har velat anföra dessa synpunkter i samband med behandlingen av förevarande motioner, eftersom jag är överens med motionärerna om de problemen man har berört. Men jag har samtidigt velat uttala min förvåning över ställningstagandet från de socialdemokratiska ledamöterna i riksbanksfullmäktige, som jag inte tycker är i linje med motionärernas tankegångar.

Herr HANSSON, TORSTEN, (s):

Herr talman! Huvudlinjen i motionen har belysts i debatten mellan herrar Palm, Larsson och Åkerlund. Jag skulle som medmotionär endast vilja dra upp en sidolinje i denna diskussion.

Jag konstaterar alltså, att man här har glidit över något i målsättningen för den begärda utredningen. Vad jag som motionär naturligtvis hade huvudintresse för var storstadsfrågorna. Att man har skjutit in sig på de expansiva kommunerna över huvud taget får väl delvis ses som ett exempel på att den politiska urbaniseringen i landet inte har gått lika långt som näringslivets strävanden, men jag tycker att det är en motivering och en formulering som är fullt acceptabel. Jag tror att det var herr Nils Theodor Larsson, som talade om rättvisekrav, och utredningen får på detta sätt möjlighet att belysa en rättvis fördelning mellan olika typer av expansiva orter och kommuner.

När herr Hilding kallar motionen ett utslag av »bypolitik» blundar han väl medvetet för att det är lätt att ge belägg för kostnadsfaktorer av helt annan storleksordning i storstadsregionerna än i expanderande kommuner av annat slag. Vi vet exempelvis att det i Storgöteborg skall byggas cirka 10 000 lägenheter om året och att varje lägenhet kostar 70 000 kronor. Det ger 700 miljoner i direkta investeringar i bostadsbyg-



**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

gande. Det som vi i Göteborg kallar konsekvensinvesteringar uppgår lågt räknat till 25 000 kronor per lägenhet, alltså sammanlagt 250 miljoner kronor. I storgöteborgskommitténs remissvars nomenklatur används ett vidare begrepp, nämligen följdinvesteringar, och dessa uppgår till 480 miljoner.

Dessa siffror skall ställas i relation till investeringsbehoven just nu i Göteborgs stad, vilka är av en helt annan storleksordning. Ett redan nedbantat program på 600 miljoner har man varit tvungen att banta ned med ytterligare 200 miljoner. Dessa miljoner omfattar givetvis även annat än konsekvensinvesteringar för bostadsbyggandet; de innehåller även konsekvensinvesteringar för näringslivet. Jag är angelägen att poängtera detta, eftersom debatten här i stort sett har rört sig kring en reservation som tar upp näringslivets kapitalförsörjningsproblem.

Näringslivets funktion är i hög grad beroende av de samhällseliga investeringarna. Kritiken mot växten i storstadsregionerna och storstadskommunernas aptit får ses mot bakgrunden av näringslivets klart manifesterade intresse att av praktiska och ekonomiska skäl lokalisera sig till dessa regioner. Näringslivet har också ett klart uttalat intresse av att bostadsfrågan och andra sociala frågor löses i dessa regioner.

Det är lätt att komma in på frågor om den kommunala skattepolitiken när man berör sådana här ting. Personligen är jag inte främmande för en kommunal högskattepolitik, men den stora frågan gäller inte den saken. En höjning av kommunalskatten i Göteborg med 1 skattekrona ger för närvarande 35 miljoner kronor. Sista gången kommunalskatten i Göteborg höjdes — det var för några år sedan — gav varje skattekrona 30 miljoner. Man höjde skatten med 2 kronor, men den ena skattekronan åts omedelbart upp av driftutgiftens normala stegring. För investeringar fanns det kvar 30 miljoner efter den skattehöjningen. Den siffran bör

ställas i relation till de hundratals miljoner, som det här rör sig om.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HILDING (fp):

Herr talman! Jag vill återkomma för att komplettera vad jag tidigare har sagt med några synpunkter i anledning av vad olika talare har anfört.

Att herr Nils Theodor Larsson är misstänksam mot herr Palms motion har jag förståelse för, eftersom den så ensidigt förordar en prioritering av kommunerna i storstadsområdena. Där emot har jag svårare att förstå hans argumentation mot vad utskottet har sagt. Utskottet kräver en undersökning av finansieringsmöjligheterna för kommunerna, och det ligger i sakens natur att en sådan undersökning måste bli förutsättningslös.

Om man över huvud taget går med på att det existerar problem i de expanderande kommunerna, som ju även innefattar storstadsområdenas kommuner, har jag svårt att inse varför man motsätter sig en undersökning av det här slaget. Vi har ju skyldighet att ta upp alla de problem som människor i det här landet råkar ut för. De tillväxtproblem som vi har i storstadsområdena och andra expanderande kommuner är till stor skada för många. En del av dessa människor kommer för övrigt också från herr Nils Theodor Larssons egen hembygd lika väl som från min.

Jag tycker sålunda att argumentationen alltför mycket riktar sig mot herr Palms motion och inte tar hänsyn till vad utskottet har skrivit.

Herr Åkerlund ifrågasatte om inte den kommunala självstyrelsen skulle råka i fara till följd av den föreslagna undersökningen. Jag har inte ens i min vildaste fantasi kunnat tänka mig att så skulle bli fallet. Undersökningen skulle ju bara innebära en kartläggning av kommunernas problem med finan-

**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

sieringen av sina investeringar, och den kommunala självstyrelsen skulle inte på något sätt beröras av undersökningen. Det måste i så fall bli en senare fråga.

Herr Åkerlund gjorde ett mycket värdefullt påpekande, nämligen att remissyttrandena, som var och en åberopar till stöd för sin ståndpunkt, gäller motionen och inte utskottets utlåtande. Att använda de argument, som anförs i remissyttrandena, för att bemöta utskottsmajoritetens skrivning är alltså helt felaktigt. Herr Åkerlund gjorde dock själv i någon mån på det sättet.

En invändning som har gjorts är att en sådan här undersökning inte tjänar så mycket till, eftersom den grundläggande förklaringen till kommunernas bekymmer helt enkelt är brist på balans mellan tillgång och efterfrågan på kapital och resurser av andra slag. Man säger att kommunerna vill för mycket och har för stora ambitioner — det är väl en kritik som kommunerna kan bära med behärskning.

Det kan naturligtvis inte förnekas att sådana påståenden rymmer en del av sanningen, men när utskottsmajoriteten talar om behovet av en undersökning av finansieringsmöjligheterna för de expanderande kommunerna har man inte bara haft i tankarna det enkla faktum, att det nästan alltid är ont om pengar, utan man har velat få belyst, vilka möjligheter som främst de expanderande kommunerna över huvud taget har att komma till rätta med sina finansieringsbekymmer. En sådan undersökning måste vara värdefull.

Som någon har nämnt brukar inte minst riksbanken framhålla, att kommunerna i större utsträckning bör finansiera sina investeringar med skattepengar och i mindre utsträckning anlita lånevägen. Ja, det är ett råd som har flera sidor och i varje fall inte direkt stimulerar till god kommunalushållning. Varför inte låta en undersökning belysa bland annat den problematiken?

Herr PETTERSSON, ARNE, (s):

Herr talman! För den som läser skattesatserna på sid. 3 i utskottets utlåtande och där kan se, att Malmö stad befinner sig i den lyckliga belägenheten att ha en låg skattesats, kan det kanske verka underligt att en malmöbo står som en bland motionärerna i detta sammanhang. Det vore alldeles galet att förbise det samband, som föreligger mellan kreditbehov och skattesats, men för dem som är förvånade bör det sägas att det inte finns någon anledning att vara, som det heter på skånska, »förtröden», ty den tid då Malmö kan hålla den låga skattesatsen är med all sannolikhet snart förbi. Vi skulle utan tvekan i år ha behövt höja skatten i Malmö stad. Vad som hindrar oss att göra det som behöver göras för människornas trivsel i staden är framför allt bristen på resurser på arbetsmarknaden.

Vi hade förra året i Malmö en ökning av kapitalbudgeten med drygt 70 miljoner kronor. Av dessa 70 miljoner kronor gick knappt 60 miljoner kronor direkt till utgifter för stadens expansion, och detta innebar icke någon nämnvärd bättre service för stadens medborgare. Med hänsyn till tillväxten av staden innebär det snarare, att det sker en fortgående försämring av den service som kan bjudas stadens invånare.

Om man ser Malmö—Lund-regionens problem på sikt, finner man att den måste vara en trollkonstnär, som kan förhindra att Malmö stad kommer upp till de normala skattelägena för storstadskommuner, eller skall vi säga upp emot 20 kronor. Hänsyn måste tas till den mycket starka expansion, som kommer att ske. Vidare har vi med riksdagens medverkan bundit oss för att bygga ett nytt flygfält. Med all sannolikhet kommer vi också inom överskådlig tid att få den stora fasta förbindelsen mellan Danmark och Sverige. Vi har vidare ett problem som de flesta stora städer i Sverige saknar, och det är problemet med vattenförsörj-

**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

ningen. Vi måste ganska snart gå utanför länet upp i Småland och kanske i allra värsta fall upp till Göta älv för att trygga vattenförsörjningen i den expansiva delen av västra Skåne. Allt detta innebär att ting som är ofrånkomliga kommer att tvinga Malmö—Lund-regionen, och låt mig säga hela den sammanhängande expansiva skånska västkusten, till enorma kapitalinvesteringar.

Därtill kommer emellertid en annan sak som för oss på sikt kommer att bli mycket besvärlig och som innebär ett problem, som väl alla stora tätorter och framför allt storstäderna kommer att möta, och det är kravet från städernas invånare på att på ett vettigt sätt kunna ta sig ut i skog och mark under fritiden, att få möjlighet att röra sig i markområden som inte är söndersplittade, och dessutom på ett legitimt behov att skaffa sig ett sommarställe. För Skånes del kommer detta att innebära ett engagemang från storstädernas sida av stora mått som jag inte kan överblicka men som också kommer att inverka på våra möjligheter att klara stadens och regionens finanser.

När jag skrev under motionen, skedde det mot bakgrunden av att de problem som så uppenbart föreligger för Stockholm och Göteborg i dag också kommer att föreligga för Malmö. Vad jag beklagar är naturligtvis att man i utskottet inte mera hårt har kunnat ta upp den speciella problematik som finns i storstadsområdena, men man kan ju inte när man ändå tar upp expansionsorternas problematik komma förbi att man när dessa problem studeras måste ägna alldeles speciellt intresse åt storstadsområdenas problem. Det är mot den bakgrunden som jag, herr talman, yrkar bifall till utskottets något urvattnade förslag.

Vi har ju en höger- och centerparti-reservation. Vi är ju i den underliga belägenheten att vi i det område som jag kommer ifrån inte längre har något

högerparti eller folkparti utan någonting diffust, som heter »oberoende liberalt». Däremot har vi två centerpartier, ett beroende centerparti — det är det riktiga — och ett oberoende centerparti, som egentligen är mera beroende av de diffust liberala än vad det beroende partiet är av sin partiledning.

Det förvånar mig inte, att centerpartiet har agerat på det sätt de har gjort i denna fråga, men jag blir beklämd när jag ser storstadshögern agera på det sätt de gör.

Herr LARFORS (s):

Herr talman! Kommunernas problem att finansiera sina investeringar är inte något alldeles purfärskt problem. Det är inget litet problem och det är inte heller begränsat geografiskt till en eller annan del av vårt land. Problemet har vi haft några år. Det är ett mycket stort problem och det är, som jag nyss har sagt, tillfinnandes litet överallt bland de svenska kommunerna.

Allt sedan år 1964 har kommunerna haft svårigheter att låna upp pengar för sina finansieringar. Man har försökt och även i stor utsträckning lyckats ersätta upplånade medel med skattefinansiering, men som redan här har antytts några gånger av andra talare finns det en klar gräns för hur långt man kan gå på den vägen. Skall kommunerna kunna fortsätta sina investeringar, ge medborgarna den service de kräver, måste kommunerna också låna pengar.

Situationen i dag är väl den, att de svenska kommunerna har Kungl. Maj:ts medgivande att uppta lån till åtskilliga hundratusentals miljoner kronor. Dessutom finnes många framställningar om rätt att emittera obligationer. Vi vet också att dessa kungamedgivanden om att få låna upp pengar inte längre är så särdeles guldkantade. Man får springa omkring med dessa papper hos många tilltänkta långgivare innan man kan få några lån.

**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

I det läget är det ganska självklart att det blir en stor debatt om dessa frågor och att en sådan debatt förs även här i riksdagen. När den nu har kommit att föras mot bakgrunden av herr Palms m. fl. motion får man väl säga, att det är bra att vi får föra denna debatt men att den kanske också hade vunnit på att föras mot annan och vidare bakgrund än motionen.

Vi vet allesammans, att vi inte utan vidare kan åstadkomma några stora underverk och trollo fram pengar till kommunerna och deras investeringar därför att vi har begränsade tillgångar. Vi måste beakta industriens investeringsbehov och vi måste ta hänsyn till bostadsbyggandet. Men kommunerna måste givetvis också ha sitt. Därför är det all anledning att den här frågan kommer att belysas mera ingående genom en utredning.

Dessutom är det en sak, som inte har blivit berörd förut i debatten, men som har sin stora betydelse när det gäller kommunernas möjlighet att låna upp pengar. Det är frågan hur sekundärkommunerna i framtiden kommer att klara sina investeringsproblem. Hitintills har landstingen i mycket stor utsträckning finansierat sina investeringar med skattemedel. Landstingen har ökande driftkostnader och det föreligger risk för att landstingen framdeles, åtminstone inte i samma utsträckning som tidigare, kan klara sina finansieringar med skattemedel. Går också sekundärkommunerna i ökad omfattning ut på lånemarknaden blir det ännu mera trångt om pengarna och den frågan behöver också beaktas när man skall ta upp dessa problem till utredning. Det har tidigare i den här debatten redan sagts, men jag vill ändå för min del erinra om, att vad vi skall besluta om här i kammaren i dag är ju bankoutskottets förslag och reservationerna.

Argumenteringen hittills har dock till stora delar riktat sig emot den motion som ligger till grund för utlåtan-

det, men herr Palm har ju själv här från talarstolen förklarat att motionärerna har en något annorlunda uppfattning i dag än när de skrev motionen. Det som skett sedan dess — inte minst remissförfarandet — har väl medverkat till att motionärerna i dag ser frågan ur mycket vidare synvinkel än när motionen skrevs. Det är väl också av den anledningen man har kunnat åstadkomma en kompromiss inom utskottet.

För min del vill jag hänvisa till vad utskottet sagt inte bara i själva förslagssatsen utan även i det stycke på sid. 19 i utlåtandet där utskottet lämnar sina synpunkter på motionen och vad som bör göras. Med de orden, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **WÄRNBERG** (s):

Herr talman! Jag hade inte tänkt lägga mig i dagens debatt angående bankoutskottets utlåtande, men sedan herr Werner har angripit de socialdemokratiska ledamöterna i bankofullmäktige och antytt att deras ställningstagande var ganska märkligt och då jag är en av dessa socialdemokratiska ledamöter, anser jag mig böra ta kammarens tid i anspråk ett par minuter.

Bakgrunden till det beslut som har fattats av bankofullmäktige är en skrivelse från bostadsstyrelsen för en tid sedan, i vilken skrivelse bostadsstyrelsen begärde att av de nya lån som man så småningom beräknade kunna ge ut för bostadsbyggandet skulle 100 procent, d. v. s. alltsammans, gå till de tre storstadsregionerna. När bostadsstyrelsen avfattade sin skrivelse var läget på bostadsmarknaden sådant att eftersläpningen inom storstadsområdena var betydligt större än i övriga delen av landet. Man räknade med att det var omkring 13 000 à 14 000 lägenheter av det då oreducerade programmet för storstadsområdena som inte hade påbörjats. Men det fanns också cirka 10 000 lägen-

**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

heter i den övriga delen av landet som inte heller var påbörjad. Dessa siffror visar att det inte alls är så välbeställt i landet utanför de tre storstadsområdena som man kan tro.

Det finns mycket expansiva områden även utanför de tre storstadsområdena, och om man genomtränger den statistik och de siffror som finns på det här området, visar det sig att åtminstone ett av de tre storstadsområdena ligger betydligt bättre till än ett flertal andra expansiva orter ute i landet. Det betyder alltså att om man i dag skulle ha gett en hundraprocentig prioritering till de tre områden det här var fråga om, skulle icke andra expansiva orter i landet, där man också har kapitalbrist och där man icke lyckats lösa bostadsfrågan bättre än i vissa delar av storstadsområdena, blivit helt utan.

Detta var bakgrunden till att de socialdemokratiska ledamöterna i bankofullmäktige ansåg att man behövde ge något utanför de tre storstadsområdena.

Vi instämmer till fullo i det resonemang som man skall bygga där bostadsbristen är störst. Detta har förestavat bankofullmäktiges beslut i denna fråga. Med stöd av det beslut som fattats i bankofullmäktige kommer den övervägande parten av dessa pengar att gå till de tre storstadsområdena, men en möjlighet har öppnats att hjälpa också dem som sitter trångt där utanför.

Kritik har riktats, inte här i dag men tidigare, mot bankofullmäktige för att de inte vågade ta det politiska ansvaret och själva besluta om vilka orter som skulle få del av bostadslånen utan beslöt att delegera den uppgiften till riksbankschefen. Jag skall inte närmare gå in på den debatt som fördes i riksbanksfullmäktige, men jag vill säga att jag inte var främmande för att göra en procentuell fördelning av pengarna med hänsyn till den eftersläpning som råder dels i storstadsområdena och dels i övriga delar av landet. Det hade emellertid blivit svårt att åstadkomma någon rättvisa om man skulle ha gått på

en ren procentsats. Det var bättre att pröva från fall till fall och att låta riksbankens tjänstemän, som har den bästa överblicken, i varje enskilt fall bestämma hur pengarna skall fördelas. Det är anledningen till att vi har fattat detta beslut. Det har icke skett av rädsla för att själva stå för det politiska ansvaret.

I bankoutskottets utlåtande har bl. a. åberopats ett yttrande från riksbanksfullmäktige, som inte varit så särskilt intresserade av någon utredning på denna punkt. Såsom bankoutskottets utlåtande är formulerat och med hänsyn till att bankofullmäktiges yttrande den gången behandlade motionerna anser jag att jag utan vidare i dag kan rösta med det utlåtande som har avgivits av bankoutskottet, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till detta.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Vi måste se på föreliggande problem rätt mycket i stort och rätt mycket positivt.

Motionären har yrkat på en skyndsamt utredning av de frågor som sammanhänger med kreditförsörjningen i de hastigt växande kommunerna inom storstadsområdena. Utskottet har där om sagt att en utredning begränsad till att avse de speciella problem som gäller kreditförsörjningen till kommunerna i storstadsområdena inte är motiverad. Motionären hänvisade till att det inte bara var utskottet som hade underkänt hans motion, utan det hade redan skett i remissyttrande från Svenska kommunförbundet, och det hade också skett där från vissa reservanternas sida. Inför ett så starkt tryck har han backat och ansluter sig till utskottets ståndpunkt. Det är fakta i saken och de skall inte bortresoneras.

Vad beträffar de yrkanden som är framställda här ligger det mycket som jag gillar i den reservation som har avgivits av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. Det är otvivelaktigt en hel del riktiga synpunkter de kommer

**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

med. Jag förstår bara inte varför de i slutet av sin reservation skriver: »Mot denna bakgrund kan utskottet inte förorda att den begärda utredningen kommer till stånd och avstyrker därför motionerna I: 314 och II: 382.» De kan inte förorda den begärda utredningen. Den uppfattningen kan jag dela, men varför skall man inte kunna tänka sig en annan utredning på grundval av de väckta motionerna, nämligen den utredning som utskottet har kommit fram till och som kanske ännu bättre formulerats av reservanterna i Svenska kommunförbundet? De uttalade att de inte ville motsätta sig en förutsättningslös utredning, varvid hänsyn bör tas till förhållandena i olika slags kommuner i hela landet. Det är klartext, såvitt jag förstår.

Jag delar den uppfattning som kommer till uttryck i den del av herr Hildings reservation, vari yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en översyn av beräkningsgrunderna för utbetalning av skatteförskott till kommunerna. Jag har svårt att förstå varför man som utskottet skall behöva inskränka sig till att bara tala om att man här har gjort en framställning, som Kungl. Maj:t dock inte har brytt sig om. Är det då inte bättre att använda mera klartext och mindre hovspråk och verkligen säga ungefär det som står i sista delen av herr Hildings reservation? Det är väl i alla fall rätt så klart vad som där åsyftas.

Jag ber således, herr talman, att få klart deklarerat min anslutning till många synpunkter som frambålles ej mindre i utskottets utlåtande än även i reservationen av herr Gustaf Henry Hansson m. fl. Såsom slutyrkande skulle jag — oavsett motiveringen således — vilja föreslå att riksdagen i anledning av motionerna I: 314 och II: 382 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en förutsättningslös utredning, varvid hänsyn bör tagas till för-

hållandena i olika slag av kommuner i hela landet. Beträffande översyn av beräkningsgrunderna för utbetalning av skatteförskott till kommunerna vill jag förorda att riksdagen skall giva till känna för Kungl. Maj:t vad reservanterna anfört. Detta yrkas således i anknytning till herr Hildings reservation.

Jag ber, herr talman, att få ställa yrkande i överensstämmelse härmed.

Herr WERNER (k) kort gemäle:

Herr talman! Jag har inte talat om rädsla i detta sammanhang. Vad jag sade om bostadsstyrelsens hemställan var att man i detta speciella fall skulle hjälpa till att klara eftersläpningen där bristen var störst. Bostadsbristen i Storstockholm är otvivelaktigt betydligt större än riksgenomsnittet här i landet.

Herr WÄRNBERG (s) kort gemäle:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att den del av kvoten som inte uppfyllts för Stockholms del ligger betydligt över riksgenomsnittet, men det betyder inte att bristen är större i Malmö, som bostadsstyrelsen också ville prioritera, än på många andra expansiva orter. Man bör inte jämföra med genomsnittet för hela det övriga landet, ty utanför storstadsområdena finns orter där behovet är stort. Det är ingen tvekan om att huvudparten skall läggas på de tre storstadsområdena — det har jag sagt tidigare — men jag anser inte att 100 procent till varje pris måste gå till dessa områden.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag skall be att få ansluta mig till det yrkande som har framställts av herr Ferdinand Nilsson. Vid en sådan översyn som här bör ske är det angeläget att det finns en chans att ta alla de hänsyn till omvärlden kring de tre stora städerna som ändå krävs.

**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

Jag är ense med dem som hävdar att man skall bygga där behovet är störst. Men, ärade kammarledamöter, det innebär inte a priori att man skall offra pengarna endast på de tre stora städerna. Det finns mycket akuta behov på vissa platser ute i bygderna, och jag tycker att man borde ta hänsyn också till dem när man gör denna översyn.

Som jag redan sagt, ber jag att få instämma med herr Ferdinand Nilsson och yrka bifall till hans förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande utskottets hemställan såvitt gällde utredning angående finansieringen av de expanderande kommunernas investeringar samt därefter särskilt angående utskottets hemställan såvitt avsåge översyn av beräkningsgrunderna för utbetalning av skatteförskott till kommunerna.

I fråga om *utskottets hemställan såvitt gällde utredning angående finansieringen av de expanderande kommunernas investeringar*, fortsatte herr talmannen, hade yrkats

1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas, vilket yrkande överensstämde med det förslag, som innefattades i den av herr Hilding m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen i motsvarande del;

2:o), av herr *Larsson, Nils Theodor*, att kammaren skulle godkänna den av herr *Gustaf Henry Hansson m. fl.* vid utlåtandet anförda reservationen i denna del; samt

3:o), av herr *Nilsson, Ferdinand*, att riksdagen i anledning av motionerna I: 314 och II: 382 skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en förutsättningslös utredning i förevarande fråga, varvid hänsyn borde tagas till förhållandena i olika slag av kommuner i hela landet.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan i denna del vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hansson, Gustaf Henry*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga det samma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Nils Theodor Larssons* yrkande.

Herr *Nilsson, Ferdinand*, äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen beträffande bankoutskottets utlåtande nr 45 såvitt gäller utredning angående finansieringen av de expanderande kommunernas investeringar antager godkännande av den av herr *Gustaf Henry Hansson m. fl.* vid utlåtandet avgivna reservationen i motsvarande del, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till det av herr *Nilsson, Ferdinand*, under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

**Ang. kreditförsörjningen till kommuner i storstadsområdena**

Då emellertid herr *Nilsson, Ferdinand*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 33;

Nej — 41.

Därjämte hade 62 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd härav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutsrottet hemställt i sitt utlåtande nr 45 såvitt gäller utredning angående finansieringen av de expanderande kommunernas investeringar, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles det av herr Nilsson, Ferdinand, under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nilsson, Ferdinand*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 81;

Nej — 30.

Därjämte hade 25 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Beträffande *utskottets hemställan såvitt avsåge översyn av beräkningsgrunderna för utbetalning av skatteförskott till kommunerna*, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats

*dels* att utskottets hemställan skulle bifallas, vilket yrkande överensstämde med det förslag, som innefattades i den av herr Gustaf Henry Hansson m. fl.

vid utlåtandet avgivna reservationen i denna del,

*dels* ock att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölles i den av herr Hilding m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan i denna del vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hilding* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutsrottet hemställt i sitt utlåtande nr 45 såvitt avser översyn av beräkningsgrunderna för utbetalning av skatteförskott till kommunerna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Hilding m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen i denna del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hilding* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 38.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.



Föredrogs ånyo och lades till handlingarna bankoutskottets memorial nr 46, angående verkställd granskning av delegerades för riksdagens verk verksamhet under år 1966.

#### Om vissa åtgärder mot ökad brottslighet

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 38, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder mot ökad brottslighet, såvitt de hänvisats till första lagutskottet.

Första lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta motioner, nr 318 i första kammaren av herr *Holmberg m. fl.* samt nr 384 i andra kammaren av herr *Bohman m. fl.*, i vilka motioner, såvitt nu vore i fråga, hade hemställts,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående åtgärder för att förbättra målsägandens möjligheter att utfå skadestånd enligt i motionerna förordade riktlinjer; samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående införande i vårt reaktionssystem av en påföljd av typen kortvarigt frihetsberövande.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 318 och II: 384, såvitt anginge ersättning för personskador, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva till känna vad utskottet i utlåtandet anför, samt

B. att motionerna i övrigt, såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Arvidson*, *Gösta Jacobsson* och *Oskarson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

#### Om vissa åtgärder mot ökad brottslighet

A. att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 318 och II: 384, såvitt anginge ersättning för personskador, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva till känna vad reservanterna anför;

B. att riksdagen i anledning av förevarande motioner, såvitt anginge införande i vårt reaktionssystem av en påföljd av typen kortvarigt frihetsberövande för unga lagöverträdare, måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig och förutsättningslös utredning; samt

C. att motionerna i övrigt, såvitt nu vore i fråga, ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **JACOBSSON, GÖSTA**, (h):

Herr talman! Jag rör mig i dag på ett ämnesområde som jag eljest inte brukar syssla med, men det har blivit så.

De motioner som behandlas i första lagutskottets utlåtande nr 38 spänner över ett vidsträckt fält. Såvitt avser den kriminologiska och rättssociologiska forskningen och undervisningen har de hänvisats till statsutskottet och vad angår behandlingen av narkotikamissbrukare till andra lagutskottet som tar upp denna fråga i sitt utlåtande nr 61, vilket också står på dagens föredragningslista. Första lagutskottets utlåtande behandlar två detaljer i det större problemkomplexet, nämligen skadeståndet och reaktionssystemet.

Bakgrunden till motionerna är som jag ser det de bekymmer som vi alla utan tvivel hyser över det skärpta klimatet på kriminalområdet och framför allt det stigande antalet våldsbrott, enkannerligen de svåra våldsbrotten — mord, dråp och svår misshandel — som går ut över skötsamma ordentliga människors liv och hälsa, brott som ofta vållar svåra kroppsskador för de fördelade och bestående men till hälsan, ibland för livet. Tyvärr är det ytterst ett utslag av den allmänna likgiltighet för andra människors liv och kroppsliga integritet som är ett framträdande drag i tidsbilden.

### Om vissa åtgärder mot ökad brottslighet

Vid orsakerna till denna oroväckande utveckling skall jag inte närmare uppehålla mig. Den bristande säkerhet till liv och lem som följt motorismen som en blodig skugga är väl en av dessa orsaker.

När jag nyss talade om det skärpta klimatet på kriminalområdet tänkte jag bl. a. på det gangstervälde efter amerikanskt mönster som vunnit insteg i vårt land. Vi har under de senaste veckorna med oro allmänt kunnat läsa här-om i tidningarna. De senaste exemplen har uppvisat en våldsmentalitet av sällsynt upprörande karaktär och förefintligheten av en brottsmiljö av skrämmande slag, det s. k. träsket här i Stockholm.

Frågan är om inte samhället förr eller senare måste allvarligen stanna i eftertanke inför denna brottsmiljö som måste saneras. Vi måste kanske tänka om också när det gäller brottsbehandlingen, utan att därigenom humanitetens fordringar behöver alltför mycket eftersättas.

Vad det nu först och främst är fråga om är skyddet för den fredlige medborgaren, om jag skall uttrycka mig på det viset. De svåra våldsbrotten kräver ökade insatser från samhällets sida till skydd för individen. Dennes väl och ve måste ligga oss alla varmt om hjärtat.

Motionärerna har tagit upp en sida av denna sak, nämligen de möjligheter som den som lidit skada och främst kroppslig skada till följd av brott har att utfå skadestånd i den mån ekonomisk ersättning nu kan soulagera vederbörande för den kroppsliga skada han lidit med kanske till och med svårare grad av invaliditet som följd. Dessa möjligheter att utfå skadeersättning är nämligen ej sällan ganska minimala för att inte säga obefintliga. Våldsverkaren varken kan eller än mindre vill göra rätt för sig.

I denna del har första lagutskottet ställt sig förstående till motionärernas synpunkter. Utskottet säger sig dela uppfattningen att de som blivit offer

för brott i största möjliga mån bör få ersättning för dem åsamkade skador. Utskottet är också inne på tanken att det allmänna i större utsträckning än för närvarande bör träda till vid kroppsskador och lämna ersättning. Frågan bör enligt utskottet närmare prövas i samband med den utredning som pågår inom skadeståndsrätten. Att därvid även den brottsliges skyldigheter måste komma med i bilden utgår jag ifrån.

Vi var ense i stort sett om denna sak i utskottet. Utskottet slutar också med att i klämman ge till känna vad utskottet anfört. Motionärerna har anledning att vara tillfredsställda härmed.

Vad härefter gäller reaktionssystemet inskränker sig motionärerna till att ta upp en punkt, nämligen införandet av någon form av kortvarigt frihetsberövande såsom arreststraff för ungdom. Därmed kommer man förvisso inte åt den större saken hur man skall skapa ett förbättrat skydd för den fredlige medborgaren och hur man skall komma åt gangsterväldet, om jag får uttrycka saken på det viset. Det blir en annan historia. Motionärerna inskränker sig i denna del till att ta upp frågan om bekämpandet av ungdomsbrottsligheten. I reservationen av herr Arvidson m. fl. behandlas denna fråga. Reservanterna är medvetna om att vårt reaktionssystem redan nu ger möjlighet till frihetsberövande under kortare tid i och för anstaltsbehandling i samband med skyddstillsyn, men de anser att denna reaktionsform bör kunna spela en större roll i systemet och att det finns anledning att frågan därmed göres till föremål för närmare utredning. De tendenser till ökad kriminalitet som är medaljens baksida i välfärdssamhället bör enligt vår mening vara en maning till statsmakterna att utreda i vad mån vårt nuvarande reaktionssystem är till fyllest för att klara situationen. Brottsbalken är förvisso ny, men det har hänt mycket de senaste åren. Reaktionssystemet bör enligt vår mening måhända be-

träda nya vägar utan eftersättande av humanitetens krav. Den bästa humaniteten är ofta att det på ett tidigt stadium och i klara former, varför inte genom kortvarigt frihetsberövande, inskärpes hos ungdomsbrottslingen att brott inte tolereras av samhället. Det är ett slags förebyggande ungdomsvård som man här kan tänka sig.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! I den motion som herr Jacobsson har talat för och som behandlas i utskottsutlåtandet föreslås, som herr Jacobsson nämnde, skilda åtgärder mot ökad brottslighet, och med hänsyn till de olika yrkandena har motionen blivit fördelad på flera utskott. I det avsnitt som tillförts första lagutskottet hemställes dels om en utredning angående åtgärder för att förbättra målsägandes möjligheter att utfå skadestånd enligt de i motionen förordade riktlinjerna och dels om införandet i vårt reaktionssystem av en påföljd av typen kortvarigt frihetsberövande för unga lagöverträdare. Beträffande det förstnämnda yrkandet har motionärerna flera förslag till lösningar, såsom att skadestånd skall kunnas tas ut genom införsel samt att arbetspremie åt intagen i fångvårdsanstalt även utan dennes medgivande skall kunna tas i anspråk för betalning av skadestånd.

Vidare sätts in fråga att det allmänna skall kunna ersätta vissa skador efter prövning från fall till fall. Frågan om införsel i detta sammanhang har nyligen behandlats av lagberedningen i ett betänkande om utsökningsrätten. Det har varit ute på remiss, och i avvaktan på departementets ställningstagande bör riksdagen enligt utskottets mening inte nu ta några nya initiativ. Man har i utskottet även fått veta att det i justitiedepartementet görs förberedelser för tillsättandet av en utredning för översyn av lagen om behandling i fång-

Om vissa åtgärder mot ökad brottslighet  
vårdsanstalt. Det andra momentet i motionen, gällande förslag om ianspråktagande av intagens arbetspremie, kan enligt utskottet bedömas först mot bakgrunden av de resultat en sådan utredning kommer till.

Angående frågan i vad mån det allmänna skall träda emellan och ersätta vissa skador i samband med brott kan erinras om att i många fall gottgöres de skadelidande ganska effektivt genom samhällseliga åtgärder, exempelvis genom den allmänna socialförsäkringen och den obligatoriska trafikförsäkringen. Det är även möjligt för medborgarna att med egna försäkringar gardera sig mot skador av detta slag. Direkt ersättning av allmänna medel ges för skador som vållas av rymlingar från fängelser och anstalter. I linje med motionärernas intentioner hävdar utskottet att detta statens ansvar för skada av rymlingar bör kunna utbyggas till att även gälla personskadorna vållade av dem som är föremål för kriminalvård i frihet. Utskottet förordar att vid arbetet med utformningen av skadeståndsrätten dessa frågor ägnas uppmärksamhet, och i detta avsnitt föreslås att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet anfört.

Vad så till sist gäller frågan om någon form av arreststraff för unga lagöverträdare erinrar utskottet om att under den senaste tiden åtskilliga bestämmelser tillkommit som bör vara med i bilden vid bedömning av behovet av en sådan påföljd. I sista stycket i utskottets skrivning, som även återges i reservationens text, erinras om de möjligheter som står till buds såväl inom barnvården som enligt brottsbalken för korttidsbehandling av detta slag. Även om de möjligheterna inte är fullt identiska med det som reservanterna är ute efter, bör enligt utskottets mening ytterligare erfarenheter av dessa relativt nya lagbestämmelsers tillämpning vinnas innan spörsmålet om införande av ungdomsarrest åter upptas till övervägande.

**Ang. behandlingen av narkotikamissbrukare m. m.**

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **ARVIDSON** (h):

Herr talman! Utöver de synpunkter som herr Jacobsson i Malmö här har anfört och i vilka jag helt instämmer skulle jag vilja tillägga en enda sak.

Jag ser den största betydelsen hos ett kortvarigt frihetsberövande ligga däri, att den som omhändertas för ett kortvarigt straff slipper de rent ut sagt skadliga kontakter han kan få på en vårdanstalt om han vistas där några månader. Det är ett självklart önskemål att den som kommer ut från en vårdanstalt skall vara bättre än när han togs in, men det är ett faktum som har omvittnats av många, att de som kommer ut från en vårdanstalt efter att ha vistats där några månader ofta är som man säger fullfjädrade.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Gösta*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Gösta*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 101;

Nej — 24.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

**Ang. behandlingen av narkotikamissbrukare m. m.**

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 61, i anledning av väckta motioner angående behandlingen av narkotikamissbrukare m. m.

Till behandling hade andra lagutskottet förehaft fem inom riksdagen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 318, av herr *Holmberg m. fl.*, och II: 384, av herr *Bohman m. fl.*,

2) de likalydande motionerna I: 568, av herr *Bengtson*, samt II: 699, av herr *Börjesson* i Falköping och herr *Hamrin* i Jönköping, ävensom

3) motionen II: 704, av fru *Heurlin*.

I motionerna I: 318 och II: 384 hade, såvitt här vore i fråga, hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte framlägga förslag till lag om straff i vissa fall för olaga handel med narkotika m. m., innebärande höjning av straffmaximum för illegal försäljning av

### Ang. behandlingen av narkotikamissbrukare m. m.

narkotika och olaga innehav av narkotika.

I motionerna I: 568 och II: 699 hade föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam översyn av nykterhetsvårdslagen, så att hjälp kunde givas av nykterhetsnämnderna jämväl till narkotikamissbrukare.

I motionen II: 704 hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle

1) anhålla om ändring av bestämmelsen om innehav av narkotika på det sättet, att innehav för eget bruk icke längre skulle vara straffbelagt;

2) anhålla om skyndsam utredning och förslag till åtgärder, som kunde vidtagas för omhändertagande och behandling av narkotikamissbrukare.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

I. att riksdagen i anledning av följande motioner, nämligen

a) motionerna I: 318 och II: 384, såvitt nu vore i fråga,

b) motionerna I: 568 och II: 699, samt

c) motionen II: 704, såvitt anginge yrkandet under 2), måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört beträffande vård av personer, som missbrukade narkotika, samt om översyn av narkotikaförordningen;

II. att följande motioner, nämligen

a) motionerna I: 318 och II: 384, såvitt nu vore i fråga,

b) motionerna I: 568 och II: 699, samt

c) motionen II: 704, såvitt anginge yrkandet under 2), i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet under I hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionen II: 704, såvitt anginge yrkandet under 1), icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr BLOMQUIST (h):

Herr talman! Detta utlåtande berör ett samhällsproblem som den senaste tiden verkligen kommit i en skrämmande blixtbelysning.

Förhållandena i det stockholmska »träsket» med de uppdagade råa mor-den blottar en kuslig baksida av vårt välfärdssamhälle. Massmedia har, tycker jag, i detta sammanhang på ett värdefullt sätt sett till att vi skulle bli ordentligt oroade i vår folkhemsidyll. Den roll som narkotikan spelar i den undre världen är uppenbar, men vi vet också att narkotikabruket och missbruket ständigt tilltar i landet, inte minst bland ungdom. Riksdagen har under hela 1960-talet gång på gång fått narkotikaproblemet aktualiserat, inte minst genom motioner och interpellationer. De borgerliga motioner som utskottet nu haft att ta ställning till har berört dels vårdfrågor, dels straffrättsliga frågor.

Tyvärr är ju fortfarande kunskapen om hela den problematik som ligger bakom missbruk av narkotika ofullständig i vårt land, och därför är det nödvändigt med en kartläggande utredning och forskning som gör det möjligt att finna en rätt utformning av narkomanvården. Vi väntar därför, vågar jag säga, nästan otåligt på de förslag narkomanvårdskommittén kan komma med. Utskottet påtalar också i utlåtandet hur viktigt det är att inga förse-ningar sker av åtgärder som kan för-anledas av de resultat narkomanvårds-kommittén kommer fram till. Narkotikamissbrukaren måste betraktas som en sjuk människa som det i första hand ur social och medicinsk synpunkt gäller att finna adekvat hjälp åt. Med tanke på detta är det nödvändigt att samhället också skarpt reagerar mot dem som hänsynslöst profiterar på narkotikaoffren. Att sko sig på mänsklig svaghet har alltid hört till det mest förnedrande.

Det är detta som är huvudintentionen i de båda högermotionerna I: 318

**Ang. behandlingen av narkotikamissbrukare m. m.**

och II: 384, i vilka hemställas att straffmaximum för illegal försäljning och olaga innehav av narkotika skall höjas.

Andra lagutskottet, som redan vid tillkomsten av narkotikaförordningen 1962 hade sin straffrättsliga linje klar, delar motionärernas uppfattning och finner utvecklingen i vårt land vad beträffar kriminalitet i samband med narkotika så oroväckande att en höjning av maximistraffet framstår som motiverad.

Remissvaren har också givit stark grund för denna ståndpunkt. Rikspolisstyrelsens pekar bl. a. på att smugglingen i dagens läge är polisens största problem vid bekämpandet av den illegala narkotikahandlingen. Dessutom försvåras det hela genom att förberedelse till smuggling inte är straffbelagt enligt svensk lag.

Ett faktum är vidare att en rik flora av klubbar vuxit fram de senaste åren — klubbar som blivit distributionsställen för narkotika.

Ett enhälligt utskott har funnit det angeläget att narkotikaförordningen utan dröjsmål blir föremål för översyn.

Herr talman! Låt mig endast ge uttryck åt den förhoppningen att utskottets önskan verkligen tillgodoses under 1967. I övrigt har jag givetvis intet annat yrkande än att kammaren måtte i allt bifalla utskottets hemställan.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr andre vice talmannen.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Efter herr Blomquists inlägg har jag kanske inte så stor anledning att ytterligare i detalj gå in på det ärende som andra lagutskottet har tagit upp vid behandlingen av de föreliggande motionerna.

Jag kan utan vidare hålla med om att vi alla hyser oro inför ökningen av

narkotikabruket. Utan tvivel har denna ökning överraskat allmänheten, överraskat polismyndigheterna, och överraskat de vårdgivande myndigheterna, men icke förty har både opinionen och inte minst riksdagen försökt att följa med i utvecklingen och driva fram åtgärder för att ta bort de negativa resultaten av det ökade bruket av narkotiska medel.

Det råder t. ex. osäkerhet om vad som behöver göras beträffande vårdfrågorna. Här fäster vi stort avseende vid vad medicinalstyrelsens narkomanvårdskommitté kommer att föreslå under den närmaste tiden. Jag vill direkt understryka vad herr Blomquist anförde, att det i varje fall är andra lagutskottets uppfattning att de åtgärder, som efter det att denna kommitté framlagt sina förslag kan vidtas, utan ytterligare utredningar, bör sättas direkt i verket. Redan under detta år har ju kommittén under mars månad gjort en framställning hos Stockholms stads sjukvårdsstyrelse om ökade resurser till vårdverksamheten och till en improviserad läkarvårdsverksamhet för narkomaner. Det är den ena sidan av saken, och bakgrunden är ju ganska skrämmande. Den spridning av bruket av narkotika som vi har trott vara begränsad till de stora tätorterna har numera grenats ut i landet. Det finns uppgifter, inhämtade från polismyndigheten, som visar att det inte längre är ovanligt att finna narkotikabruk och därmed också missbruk ganska långt ut i mindre orter. Det som dessutom är oroande i sammanhanget är att här uppenbarligen pågår en form av olaglig tillverkning av narkotiska medel, som dels ökar möjligheterna till missbruk, dels samtidigt innebär den tragiska risken att denna okontrollerat tillverkade produkt kan vara betydligt farligare än det rena narkotiska medlet.

Det har sagts mig att bara i Stockholms stad finns för närvarande cirka 350 kända platser där bruk av narkotika äger rum. Man beräknar att anta-

**Ang. behandlingen av narkotikamissbrukare m. m.**

let berörda personer går upp emot tiotusentalet. Polismyndigheterna har nu kunnat avdela särskild personal att syssla med denna fråga. Det är ju bra att man på den sidan har fått ökade resurser även om de kanske inte heller är tillräckliga.

Det står klart att man måste möta hela problemet även från den andra sidan än den som jag inledningsvis har talat om, nämligen från vårsidan. Därför finns anledning att spalta upp problemet i motionerna i två huvuddelar, nämligen vårdfrågorna och åtgärder för att hindra en spridning av bruket av narkotika.

I det förra fallet väntar vi på förslag från medicinalstyrelsens narkomanvårdskommitté och hoppas att statsmakterna snabbt därefter vidtar de åtgärder som är nödvändiga. Socialministern har också i ett interpellationssvar under det senaste året bekräftat att man är villig att göra detta.

Låt mig, herr talman, lägga till ytterligare en sak. Man är oroad över ett vidgat bruk av cannabis, vilket märkts inte minst på universitetsorterna. Det är möjligt att detta hör ihop med att det har spritts en uppfattning om att bruket av cannabis inte skulle vara vanebildande. Professor Goldberg menar dock att det leder över mot bruk av morfin och heroin. Skulle vi komma dithän är situationen mycket bekymmersam.

När det gäller att begränsa den vidare utvecklingen av narkotikabruk finns det bara en sak att göra: att försöka med alla till buds stående medel hindra att dessa narkotiska preparat kommer in i landet och hindra att det i landet olagligt tillverkas sådana. Här är det alldeles klart att Nordens gränser mot Europa måste bevakas alldeles särskilt nog. Det visar sig — som herr Blomquist nämnde — att storprofitörer genom bulvaner smugglar in stora partier, som sedan distribueras i Sverige. Med den situation vi har i Norden med de öppna gränserna mellan våra länder är det

nödvändigt att de polisiära bevakningsåtgärderna sätts in vid Nordens gränser utåt.

Andra lagutskottet har sagt att man också bör se över frågan om straffpåföljden. Jag kan illustrera detta med att peka på att införande av brottsbalken i detta avseende medförde att den då maximerade påföljden för tillverkning, saluhållning, överlåtelse och innehav av narkotika sänktes från två till ett år. Det är mot bakgrund av bl. a. den konsekvensen som andra lagutskottet har velat förordna en sådan översyn. Kunde man komma åt de verkliga storhajarna på det här området, skulle det kunna bli fråga om frihetsberövanden av ganska lång varaktighet. Utöver att man minskar tillgången på narkotika i landet når man då också en annan effekt, nämligen att man slår sönder distributionskedjorna, som inte fungerar under nyckelpersonernas bortovaro under så lång tid som ett å två år.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än det som herr Blomquist framställt om bifall till utskottets förslag.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Det kanske inte är så vanligt i första kammaren att det blir debatt när det föreligger ett enhälligt utskottsfröslag, såsom i detta fall från andra lagutskottet, även om det i dagens sammanträde redan förekommit ett undantag.

Jag skulle för min del mycket väl ha kunnat nöja mig med att instämma i de båda föregående talarnas uttalanden. Men narkotikamissbruket, som ständigt ökar, och den brottslighet som följer i spåren av detta bruk och missbruk är enligt min mening ett av de allvarligaste problem som samhället för närvarande har att brottas med. Det kan därför verkligen finnas anledning att här ytterligare understryka vad utskottet har uttalat.

Jag vill inte förneka att högerns par-

**Ang. behandlingen av narkotikamissbrukare m. m.**

timotion fått en välvillig behandling. De synpunkter utskottet anfört skall givas till känna i skrivelse till Kungl. Maj:t. Utskottet åberopar att Sverige 1964 ratificerade den inom Förenta Nationerna tillkomna narkotikakonventionen samt att där uttalades att om narkomanien utgör ett allvarligt problem för en stat och statens ekonomiska resurser så medger är det önskvärt, att staten skapar passande anordningar för en effektiv behandling av narkomaner.

Här kan man fråga: Vad har utträttats, vad har regering och riksdag vidtagit för åtgärder för att stoppa den stora smugeltrafiken, det olagliga införandet av dessa farliga medel över landets gränser? Och vilken vård har man möjlighet att bjuda dessa allvarligt sjuka som hamnat i narkotikamissbrukets träskmarker?

Det har på senaste tiden, vilket redan sagts i debatten, inträffat hemska händelser i Stockholm. Alla i dessa frågor ansvariga institutioner bör vakna upp och inse hur allvarlig situationen är. I den allmänna debatten talas mycket om att det till och med på våra fångvårdsanstalter förekommer ett allvarligt och långtgående bruk och missbruk av narkotiska medel. Man vill helt naturligt inte tro att detta är sant, men i den mån som dessa uttalanden, som ofta förekommer, är riktiga, är det ohyggligt att det inte på dessa inrättningar för straffverkställighet kan hållas en sådan ordning att narkotiska medel inte där är tillgängliga.

När det gäller narkotikamissbruket vill nog ingen göra gällande att det allmänna saknar tillgångar att här göra en kraftfull insats för att komma till rätta med vad som håller på att bli en ofattbar olycka. Hur många gånger har inte, som det redan har framhållits i debatten, dessa bekymmer förts fram av olika ledamöter i riksdagen under de senaste fem, tio åren i debatter, i interpellationer, enkla frågor och motioner. Men allt detta har inte lett till önskat

resultat. Här har höjts många varnande röster, men de myndigheter som har ansvaret för att det vidtages skyddsåtgärder mot denna farsot har, verkar det, famlat i ovisshet; man har inte kunnat enas om vilka försvarsmedel som skall användas, och så har praktiskt taget ingenting kunnat uträttas för att stoppa missbruket och för att dessa människor, som befinner sig i narkotikaträsket eller är på väg dit, skall räddas.

Det har ofta uttalats, och så sker även nu, att undersökning och utredning pågår, varför vi måste vänta och se. Vi måste, säger man ha mer material innan vi kan ta ställning. Här har under de senaste åren bedrivits en försöksverksamhet med öppen vård, men det har blivit ett misslyckande, och enligt generaldirektören i medicinalstyrelsen skall den verksamheten nu avvecklas. Man kan fråga om inte de rapporter som tidningarna dagligen avlämnar från samhällets träskmarker är tillräckliga för att de som har ansvaret skall inse hur allvarligt det är om ingenting uträttas för att det skall bli ett bättre tillstånd.

Man kan uppfatta utskottets uttalande på det sättet att det utredningsarbete som pågår inom medicinalstyrelsen, dels i en huvudkommitté och dels i fyra arbetsgrupper, med sakkunskap inkopplad från olika håll bör bedrivas så skyndsamt som möjligt så att regeringen får möjlighet att framlägga förslag. Det är en uppfattning som säkert delas av alla i riksdagen. Här bör kraftigt strykas under att denna kartläggning, utredning och undersökning av vad som skall uträttas inte får draga ut alltför långt på tiden.

Vad jag vill ha sagt, herr talman, är bara att samhället har råd att kosta på sig verkligt effektiva åtgärder mot narkotikamissbruket, och sådana effektiva åtgärder måste vidtagas under den närmaste tiden.

Jag har intet annat yrkande än bifall till utskottets förslag.



**Ang. behandlingen av narkotikamissbrukare m. m.**

Herr LARSSON, LARS, (s) kort genmäle:

Herr talman! Det finns kanske i och för sig ingen anledning att ta upp en diskussion med herr Sveningsson eftersom han slutade med att inte ställa något annat yrkande än det som tidigare har framförts.

Herr Sveningsson hade uppenbarligen skrivit sitt anförande innan han hade lyssnat på vad jag hade att säga. Det går inte att ställa sig här och konstatera att ingenting har skett och ingenting har gjorts och att det nu behövs kraftfulla och effektiva insatser. Men, herr Sveningsson, det är ju de effektiva insatserna på vårdsidan man söker åstadkomma genom den kommitté som intensivt arbetar inom medicinalstyrelsen. Den har i den promemoria som finns refererad i reciten till utskottsutlåtandet hos socialdepartementet exemplifierat den situation vi befinner oss i. Man säger att vi socialmedicinskt står mitt uppe i en sjukdomsvåg av epidemisk karaktär men har mycket ofullständiga kunskaper både beträffande sjukdomsbild och sjukdomsförlopp, bakgrunden till epidemien och möjligheterna att bemästrad dem. Det är detta vi vill komma till rätta med, och kommittén har under året, vilket jag sade, gjort framställningar som lett till vissa åtgärder på vårdsidan inom Stockholms stad. Utskottet har också å sin sida framhållit att man bör med skyndsamhet ta itu med de förslag som kommittén nu lägger fram i sina promemorior.

Detta är några av de konkreta ting som man inte kan bortse från. Det är inte så lätt att bara från uppgifter som man hämtar i dagspressen eller veckopressen — hur riktiga de än må vara — konstatera vad som behöver göras. Att problemet inte är av det okomplicerade slaget vet vi allesammans.

Herr SVENINGSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! När jag uttalade att

ingenting har utträttats, så menade jag att ingenting har utträttats som har lett till ett bättre tillstånd i fråga om narkotikamissbruket. Jag tror att jag uttalade mig så, att alla kunde uppfatta mig på det sättet. I det avseendet att det inte blivit en förändring till det bättre de senaste åren, tror jag herr Larsson delar min uppfattning.

Herr BLOMQUIST (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sveningsson nämnde generaldirektör Engels drastiska ingrepp mot den privata läkarmottagning som har varit i gång just för läkemedelsmissbrukare. Vad han sade uppfordrar mig till att göra ett försök till klarläggande.

Det har väl blivit så att Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare oförskyllt kommit i skottgluggen. Förbundet har inte stått och står inte som huvudman för den läkarmottagning som drivits helt privat som en försöksverksamhet enligt en av medicinalstyrelsen godkänd metodik. En sak är säker: RFHL har koncentrerat sig på att hjälpa läkemedelsmissbrukare med alla deras sociala och personliga problem. Det gäller alltså en rent kurativ uppgift, och man driver inte själv någon som helst medicinsk verksamhet. Jag har bara velat nämna detta som en upplysning.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Det kan ju förefalla egendomligt att vi fyra ledamöter stiger upp och talar i en fråga, där det finns ett enhälligt utskottsutlåtande, vars innehåll vi väl alla är överens om, och att vi ändå vill framföra våra synpunkter i ärendet. Jag tror att det beror på att vi allesammans har klart för oss, att det här gäller ett verkligt angeläget ärende.

Alla myndigheter som har något att göra med i motionerna och utskottsutlåtandet behandlade förhållanden är

**Ang. behandlingen av narkotikamissbrukare m. m.**

ense om att en ökning av narkotikamissbruket i vårt land har ägt rum. Missbruket tycks också sprida sig både geografiskt — vilket herr Lars Larsson talade om nyss — samt till yngre åldrar. Senast i går, tror jag det var, redovisades i dagspressen en undersökning, som tycktes visa att missbruket har trängt ned i yngre åldrar. Alla är vi också ense om att narkotikamissbruk och brottslighet hänger nära samman.

Vi är alla upprörda över de skrämmande förhållanden som under de senaste åren — inte minst under de senaste månaderna — har visat sig förefinnas inom vissa delar av denna stad. Detta har ju herr Gösta Jacobsson i det ärende som var före nyss samt de som tidigare har talat i denna fråga alla varit inne på. Vi vet att många av de brott av olika slag som har uppdragats i träsket hänger samman med illegal narkotikahandel och narkotikamissbruk. Att narkotikamissbruket är så utbrett hos oss förefaller oss att vara någonting nytt. Jag erinrar mig när jag för femton år sedan var i Korea och hörde den amerikanska narkotikasakkunskapen framlägga synpunkter på narkotikamissbruket där ute. Det föreföll mig främmande och tycktes ligga på ett helt annat plan än vad jag trodde var fallet hemma hos oss. Nu tycks vi närma oss liknande förhållanden som där beskrevs.

Alla krafter måste inriktas på att sanera dessa förhållanden — att sanera träsket. En av de viktigaste uppgifterna — kanske en av de allra viktigaste — är att komma till rätta med den illegala narkotikahandeln. Det är dock ingen lätt uppgift. Stora kraftresurser måste sättas in på olika områden, om man över huvud taget vill nå något resultat. Jag vill gärna framhålla hur svårt det kan vara att här åstadkomma någonting. Herr Sveningsson talade om att det inom våra korrektionsanstalter har förekommit att narkotika har kunnat smugglas in. Det är givetvis beklagligt, men jag tror ändå inte att man

skall döma alltför hårt, ty det visar sig att narkotikamissbrukare litet varstans har en oerhörd förmåga att smuggla in narkotika. Även när de vistas på medicinska vårdanstalter just för avvänjning är det inte alls ovanligt att de på helt illegala vägar lyckats komma åt narkotika som äventyrar behandlingsresultatet; detta sagt inte såsom ett försvar men såsom en förklaring till förhållandena på korrektionsanstalterna.

I det föreliggande utskottsutlåtandet behandlas såväl vårdproblem som juridiska problem. Båda slagen av problem är lika viktiga. En fråga utgör vården och avvänjningen av de olyckliga människor som fallit offer för missbruk av narkotika och andra ämnen med likartad verkan. Lika viktiga och lika nyttiga som flertalet av de vanligaste sedan gammalt använda narkotikapreparaten under vissa omständigheter kan vara och lika betydelsefull som en legal och kontrollerad användning av vissa andra medel med likartad effekt kan vara under särskilda omständigheter, lika farlig och lika destruerande för personligheten är deras verkan vid okontrollerad användning. Risken för vanebildning föreligger alltid, och hänsyn härtill måste tas vid all legal och kontrollerad användning — även då föreligger risk för vanebildning. Det är då ingen svårighet att förstå, hur lätt en oemotståndlig narkotikahunger kan uppstå vid en okontrollerad användning av dessa farliga medel. Nya medel som tidigare inte har förekommit har också börjat användas, alla med samma risk för vanebildning.

Polismästaren i Stockholm lär vid något tillfälle ha sagt, att den som förleder någon till narkotikamissbruk gör sig skyldig till ett lika stort brott som mord. Uttrycket är tillspetsat, men det ligger en hel del i vad han säger; och det ger en uppfattning om hur de känner det, som har direkt att göra med saken och som ser de verkliga avigsidorna i sammanhanget.

**Ang. behandlingen av narkotikamissbrukare m. m.**

Kunskapen om narkotikamissbrukets behandling är i vårt land inte så allmän som på många andra håll i världen. Det är väl detta som gör att så motstridiga uppgifter har kunnat hävdas härvidlag. Ytterligare forskning, ytterligare samlande och sammanställning av erfarenheter är en nödvändighet för oss även inom detta område.

En helt annan fråga är den juridiska sidan — särskilt herr Blomquist har ju varit inne på den. Skärpt lagstiftning mot illegal försäljning och illegalt innehav av narkotika förefaller ändamålsenlig, och höjning av straffsatsen åtminstone till samma nivå som för smuggling synes berättigad. Det är klart att man kan ställa sig frågan, hur hög straffsatsen skall vara; men det problemet bör väl ytterligare utredas.

Som redan påpekats i debatten har medicinalstyrelsen tillsatt en kommitté som på bred bas försöker skaffa sig en uppfattning om narkotikamissbruket och de åtgärder man bör vidtaga. Med den sammansättning som kommittén fått tror jag man kan ha rätt att vänta att den skall kunna ge oss en allsidig belysning av hela detta stora problemkomplex. Gruppen arbetar intensivt, såsom redan har påpekats, och man hoppas att redan relativt snart kunna framlägga åtminstone preliminära resultat.

I vårt parlamentariska liv är det ju mycket vanligt att en expertutredning följs av en parlamentarisk utredning, som har att närmare överväga de åtgärder man bör genomföra på grundval av expertgruppens kartläggning och förslag. Det vore kanske riktigt att tillämpa denna praxis även här. Helt naturligt måste den frågan bedömas på grundval av de resultat expertgruppen kan nå fram till och omfattningen av de förslag som gruppen lägger fram.

Men, herr talman, de skrämmande förhållandena och de händelser, som här tidigare antytt och som vi i våra dagar så ofta får en smärtsam påminnelse om, visar att det är fara i dröjs-

mål. Skyndsamma åtgärder behövs, åtgärder framför allt i riktning mot att försvåra den illegala åtkomsten och den illegala handeln med narkotika. Likaså behövs det åtgärder som bättre möjliggör en effektiv vård och behandling av människor som känner ett oemotståndligt behov att skaffa sig dessa gifter. Det krävs snara åtgärder i detta avseende; detta innebär åtgärder som kan reducera den illegala handelns kundkrets.

Utskottet är ju enhälligt i uppfattningen att snara åtgärder är av nöden. I likhet med utskottet hoppas jag att den nu arbetande expertkommittén skall framlägga förslag som bedöms kunna bli genomförda direkt, utan att någon ytterligare parlamentarisk utredning behöver göras. Möjlighet finns kanske, såsom herr Blomquist påpekade, att sådana förslag skall framkomma redan 1967, och åtminstone kunna föreläggas höstrikdagen. Detta synes vara önskvärt, även om problemet i hela dess vidd och frågan om de åtgärder, som skall vidtagas på lång sikt, måste bli föremål för överväganden inom en parlamentarisk kommitté.

Herr talman! Jag begärde ordet för att få understryka denna frågas stora vikt och betydelse och även för att framhålla, att det är fara i dröjsmål. Jag ber att med det anförda få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Samtliga talare i denna fråga har betonat det ovanliga i att ett enigt utskottsutlåtande föranleder debatt. Jag tror att det är ett uttryck för den senaste tidens oroande rapporter om narkotikamissbruk. Man vill här ytterligare betona nödvändigheten av snabba åtgärder. Det är inte endast riksdagsledamöterna som hyser denna oro, utan man möter samma oro runt om i vårt land när dessa frågor förs på tal. Narkotikamissbruket utgör ett hot mot mänskligt normalt liv. Spe-

**Ang. behandlingen av narkotikamissbrukare m. m.**

ciellt reagerar man mot att ungdomen är utsatt för den fara som ligger i ett narkotikamissbruk.

Samhället kan inte stillatigande åse hur ungdomen — det dyrbaraste som vi äger — hamnar i narkotikasjukdomens pestsmittade träsk. Det innebär ett mycket allvarligt hot där narkotikaförsäljare uppsöker skolungdomen utanför skolans grindar. Det är i de flesta fall ren nyfikenhet som föranleder skolungdomen att pröva på vad som bjuds ut. Det kan också vara studiedepression som gör att en skolelev börjar använda narkotika. Vi vet hur det går; de som börjar använda narkotika blir i de flesta fall de människovrak som vi får läsa om i tidningarna.

Föreliggande utskottsutlåtande är, som redan har nämnts, huvudsakligen uppdelat i två stora avsnitt, som avser dels vårdfrågor och dels straffrättsliga frågor. Jag skall inte här orda mycket därom. Medicinalstyrelsens expertgrupp har redan framlagt vissa förslag och lär inom kort komma med ytterligare framställningar i denna fråga.

Vad jag närmast i detta sammanhang vill betona är att straffbestämmelserna när det gäller den insmuggling och den handel med narkotika som äger rum är alltför lindriga. Tillåt mig citera vad rikspolisstyrelsen säger i sitt yttrande, som återges på sid. 22 i utlåtandet. Styrelsen säger: »Beträffande själva smugglingsförfarandet kan nämnas, att det för den svenska polisen är känt att vissa namngivna personer företagit resor till Spanien för inköp av preludin och därefter avslöjats utomlands under transporten mot Sverige. Den svenska polisen står maktlös i denna situation, eftersom förberedelse till smuggling icke är straffbelagd jämlikt svensk lag. Det skulle alltså erfordras att förberedelse till smuggling straffbelades, vilket också stadgas i artikel 36 i den internationella narkotikakonventionen av år 1961.»

Tyvärr måste man väl säga att polisen hittills har stått maktlös inte bara

när det gäller denna detalj utan även andra detaljer av detta problem. Vi anser väl alla att den svenska regeringen och svenska myndigheter så snabbt som möjligt måste ingripa på detta område. Måhända har de svenska myndigheterna här blivit tagna på sängen när det gäller insmugglingen och exporten av narkotika till oss. Narkotikaexporten från Fjärran östern och andra länder utgör ju också en mycket stor fara för såväl västerlandets folkhälsa som dess ostörda produktion. Jag anser att det är i hög grad nödvändigt att vi försöker åstadkomma en så snabb aktion som över huvud taget är möjlig för att skydda vårt folk och speciellt vår ungdom från denna smygande fara.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr PETERSSON, ERIK FILIP, (fp):

Herr talman! Det kan som det har sagts synas onödigt att fortsätta en debatt där utskottet är fullständigt enigt. Men denna fråga har synbarligen aspekter som går något utanför den ram inom vilket utskottet behandlat den. Det är ju två skilda områden, nämligen vårdfrågorna och straffbestämmelserna, som utskottet har haft anledning att behandla.

Jag hoppas att herr talmannen tillåter att jag bara några ögonblick går litet utanför denna ram. Jag ser saken så, vilket väl inte heller är obekant för någon, att skall man komma till rätta med denna fråga är det även en rad andra avsnitt i samhällslivet som berörs. Jag menar att detta är ett allmänt socialt problem på många avsnitt.

Sedan utskottet behandlade frågan har vi ju inte minst genom nyheter här från Stockholm och även från några andra håll i landet blivit påminda om att den s. k. undre världen eller träsket tydligtvis är ett utomordentligt tillhåll, liksom en befäst borg för langare och för asociala och kri-

minella element där narkotikan spelar en, man vågar väl säga avgörande roll. Därför, herr talman, bör man ha med i blickfältet dessa frågor. Likaså har vi de sista dagarna — det står väl för övrigt i tidningarna i dag — hört talas om T-spriten, som håller på att bli en mycket stor besvärslighet. Även där är det langarsystemet och liknande saker som kommer med i bilden.

Jag tycker att det är särskilt beklagligt att man måste konstatera att vi har ett nedslitet bostadsbestånd, jag vill inte kalla det bostäder, utan snarare ett slags råtthål där människor kryper in, hus som i alla fall städer och kommuner tillhandahåller och där den här hanteringen frodas på ett utomordentligt sätt. Vi har också blivit påmind om hur otillräckligt polisen är rustad för att möta den tilltagande brottsligheten.

Jag vill med detta, herr talman, bara peka på att detta problem är väsentligt vidare än vad utskottet har haft anledning beröra och hoppas att när frågan skall tas upp till behandling även dessa aspekter behandlas.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Representanter för alla de partier som deltagit i utskottsbehandlingen har stått upp och betygat inte bara sitt intresse utan sitt djupa engagemang i och viljeinriktning på att söka vara med och komma till rätta med de problem som bruket av narkotika för med sig. Det är problem som, om man vill komma till rätta med dem, hör samman med uppbyggande av särskilda vårdanstalter, eller i varje fall utbyggnad av våra vårdresurser, samt utbyggnad av forskningen på området. Det gäller möjligheter för vår polis till övervakning och preventiva åtgärder för att förhindra införande av narkotika. Herr Petersson talade också om den sida som hör ihop med behovet av förbättrade bostadsresurser. Jag tar, herr talman, allt detta som ett uttryck

Ang. häktades ställning och rättssäkerhet för att de som har talat här också accepterar de ekonomiska konsekvenserna av de ansträngningar detta innebär. De konsekvenserna kan kanske bli ganska betydande, men jag tror att de är värda att ta.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Till det sista som herr Lars Larsson sade vill jag endast tillägga, att de stora utgifter som vi eventuellt kommer att få ikläda oss alldeles säkert är nödvändiga. Jag tror inte att vi på något sätt skall dra oss undan dem därför att dessa insatser helt enkelt är ett villkor för att vi skall kunna få till stånd en hygglig situation på detta område i framtiden.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag vill endast säga att jag tror inte att något av de partier som här yttrat sig kommer att ställa sig avvisande till de ekonomiska insatser som kan behövas.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. häktades ställning och rättssäkerhet

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 39, i anledning av väckt motion om utredning angående häktades ställning och rättssäkerhet.

Första lagutskottet hade behandlat en inom riksdagen väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 164, i andra kammaren av herr Wiklund i Stockholm. I motionen hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående de häktades ställning och rättssäkerhet i enlighet med i motionen anförda riktlinjer.

**Interpellation ang. vissa personalfrågor vid lantmäteristyrelsen**

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen med anledning av förevarande motion, II:164, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört om översyn av behandlingen av häktade, anhållna och gripna;

B. att motionen i övrigt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet fanns fogat ett särskilt yttrande av herrar *Ferdinand Nilsson*, *Schött* och *Dockered* samt fru *Heurlin*.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Även detta utlåtande gäller ett mycket allvarligt ärende — de häktades ställning och rättssäkerhet. Även här föreligger ett utlåtande från ett enhälligt utskott, men till utlåtandet är fogat ett särskilt yttrande. Under detta yttrande finns också mitt namn, och därför vill jag säga några ord.

I den behandlade motionen föreslås avslutningsvis att frågan om skydd för de häktade mot publicitetsskador upptages till övervägande. Utskottet uttalar som sin mening att publiciteten omkring begångna brott stundom företer sådan brist på hänsyn mot de misstänkta att det är angeläget att fasta regler tillskapas till de häktades skydd. Man hänvisar till en översyn inom Publicistklubben, som avser att få fram nya regler för ökat skydd bland annat mot onödigt lidande för häktade. Man hänvisar också till att offentlighetskommittén tar upp denna fråga.

Vi som står bakom det särskilda yttrandet har med skärpa velat understryka hur allvarligt frågan om publicitetsskador är. Det förekommer nu inte sällan, framhåller vi, att för brott misstänkta i pressen behandlas som dömda redan på förundersökningsstadiet. Det är allmänt bekant att det redan finns vissa publiceringsregler, men tyvärr efterlevs dessa inte alltid.

Jag vill här endast uttala den förhoppningen att det utredningsarbete som nu pågår snart skall resultera i nya, bättre bestämmelser och att dessa bestämmelser verkligen kommer att efterlevas. I det särskilda yttrandet framhålles att om så inte blir fallet blir vi kanske tyvärr nödsakade att anlita lagstiftningsvägen.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågasvarande utlåtandet hemställt.

Föredrogos änyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 59, i anledning av väckta motioner om lika behandling inom den allmänna försäkringen av alla pensionsberättigade med familjeförsörjningsplikt; och

nr 60, i anledning av väckta motioner om ersättning från den allmänna sjukförsäkringen för övernattningskostnader vid behandling å sjukhus.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Herr andre vice talmannen meddelade, att fredagen den 25 november, för vilken dag i den preliminära planen angivits arbets- eller bordläggningsplenium, endast komme att hållas bordläggningsplenium, kl. 14.00.

**Interpellation ang. vissa personalfrågor vid lantmäteristyrelsen**

Herr SKÄRMAN (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Genom pressen har det svenska folket fått meddelande om att kungl. lantmäteristyrelsen funnit sig nödsakad att på grund av bristande anslag säga upp ett sjuttioal tillfälligt

**Interpellation ang. vissa personalfrågor vid lantmäteristyrelsen**

förordnade tjänstemän. Meddelandet, som lämnades i lantmäteriets företagsnämnd den 8 november, innehöll jämväl den uppgiften att styrelsen funnit nödvändigt att tillskriva ett ungefärligen lika stort antal tjänstemän och meddela, att styrelsen först i december kan avgöra huruvida deras förordnanden kan förlängas. På särskild fråga, hur det går med dem som nu utexamineras från kartteknikerkurserna, förklarade sig styrelsen icke beredd att på denna punkt lämna besked förrän längre fram, då situationen bättre kan överblickas.

Av skilda skäl kommer dess meddelanden synnerligen överraskande, inte minst för riksdagen, som nästan årligen haft att taga ställning till motioner vars syfte varit att ge lantmäteriet sådana resurser att eftersläpningen skulle kunna arbetas in och väntetiderna därmed förkortas. Riksdagen har därvid lugnats med att personal håller på att utbildas, arbetet rationaliseras, författningarna skall förenklas och i samband med allt detta en överflyttning av arbetsuppgifter sker från högskoleutbildad personal till anställda med lägre utbildning.

För lantmäteriet gäller ju fortfarande att arbetsbalansen och inkommande arbetsuppgifter är besvärande stora. Vidare har genom kraftiga taxehöjningar det av lantmäteriet åt allmänheten utförda servicearbetet gjorts ekonomiskt självbärande. Jag begär därför kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande frågor:

1) Kan det anses försvarligt att på sätt som skett friställa statligt anställd personal, när lantmäteriet är överlastat med arbete, som allmänheten väntar att få gjort och som för statsverket inte medför några extra kostnader?

2) Kan man vänta sig bifall till den av lantmäteristyrelsen gjorda framställningen om att få överskrida avlöningsanslaget på grund av utfallet av årets löneförhandlingar, så att den ytterligare personal, som förvarnats om uppsägning kan få lugnande besked inför instundande helg?

3) Hur skall det bli med dem som nu utexamineras från kartteknikerkurserna om icke ökning av avlöningsanslaget sker?

4) Är utbildningskadern väl avvägd med hänsyn till situationen nu och för den närmaste framtiden?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

---

Anmäldes och bordlades en av herr *Tistad* under sammanträdet avlämnad, av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 772, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 144, med förslag till afärstidslag.

---

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 13.45.

In fidem  
*Solveig Gemert*

### Torsdagen den 17 november

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 11 innevarande månad.

#### Ang. vissa krediter till kvoterat bostadsbyggande

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr Werners fråga angående vissa krediter till kvoterat bostadsbyggande, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 11 november, och anförde:

Herr talman! Herr Lars Werner har frågat om jag vill upplysa om huruvida krediteftersläpningen till kvoterat bostadsbyggande i särskilt hög grad hänförs till allmännyttiga bostadsföretag.

Bostadsstyrelsen har lämnat uppgifter beträffande kreditivläget för flerfamiljshus, för vilka beslut om bostadslån lämnats åren 1965 och 1966 eller är avsedda att lämnas inom 1966 års låneram. Enligt dessa uppgifter saknades den 30 september 1966 kreditiv för ca 23 000 lägenheter i byggen, som inte påbörjats, och för ca 7 000 lägenheter i byggen som redan hade påbörjats utan att kreditivfrågan varit löst för bygget i sin helhet. Av dessa lägenheter ingick ca 12 000 resp. ca 6 000 i projekt med allmännyttigt företag som byggherre. Till de allmännyttiga företagen hänförs jag i detta sammanhang även de fall där kommunen själv är byggherre.

Den 15 november 1966 saknades enligt samma uppgifter kreditiv för ca 12 000 lägenheter i byggen, som inte hade påbörjats, och för ca 5 500 lägen-

heter i redan påbörjade företag. Härav belöpte ca 4 500 resp. ca 4 000 lägenheter på allmännyttiga företag.

Uppgifterna från bostadsstyrelsen visar alltså att det antal lägenheter för vilket kreditiv inte kunnat erhållas vid de nämnda uppgiftstillfällena kan beräknas till sammanlagt 30 000 den 30 september 1966 och 17 500 den 15 november 1966. Av dessa lägenheter avsåg vid den förra tidpunkten ca 60 procent och vid den senare ca 48 procent allmännyttiga företag.

Som jämförelse kan nämnas att de allmännyttiga bostadsföretagens andel av lägenheter i flerfamiljshus för vilka preliminärt beslut om bostadslån meddelats år 1965 utgjorde ca 55 procent.

Herr WERNER (k):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet Johansson för svaret på min fråga. Anledningen till att jag ställer den är som alla förstår de svårigheter som råder när det gäller krediter till bostadsbyggandet. Jag ställer den därför att vi hade samma situation förra året, då det rådde knapphet på krediter och det därför uppstod stora svårigheter på vissa håll.

Då ryckte man ju ut från riksbanken och försökte hjälpa till punktvis, och för det fick man utstå mycket kritik framför allt från borgerligt håll. Kritiken menade att man inte skulle gynna särskilda företagsformer på andras bekostnad. Vad man gjorde 1965 och som jag då var helt med på — var egentligen enligt min mening bara att riksbanken drog konsekvensen av ett förfaringsätt som de privata kreditinstitutionerna hade tillämpat. Jag minns att bankoutskottets talesman då sade ungefär att han inte ville påstå, att de allmännytt-



**Ang. tjänsteorganisationen vid lantbruksnämnden i Uppsala län**

tiga företagen hade missgynnats, men enligt de uppgifter som han hade inhämtat hänförde sig inte mindre än 91 procent av de företag, som saknade kreditiv, till kategorien allmännyttiga och kooperativa byggherrar. Alla dessa ingick i det då beslutade bostadsbyggnadsprogrammet.

Av det svar som statsrådet Johanson lämnade i dag kan man utläsa att det har blivit en avsevärd förbättring; de senaste siffrorna talar om, vid ena tillfället 60 procent och vid det andra 48 procent — det är alltså ungefär fifty-fifty.

Jag tycker det finns anledning att ställa min fråga när man också vet, att det finns privata banker som köper upp stora byggnadsbolag. Vi har t.ex. i Stockholm Svenska Handelsbanken som nyligen köpte upp den stora firman John Mattsson. Det är väl inte orimligt att tro, att banken då i första hand tillhandahåller krediter till sitt eget byggande företag.

Även om jag nu säger att jag är tillfredsställd med den avsevärda förbättring, som har skett för de allmännyttiga företagen, så har jag därmed inte sagt att jag är nöjd och tillfredsställd med kreditsituationen i övrigt.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

**Ang. tjänsteorganisationen vid lantbruksnämnden i Uppsala län**

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet **HOLMQVIST** erhöll ordet för att besvara herr *Ferdinand Nilssons* fråga angående tjänsteorganisationen vid lantbruksnämnden i Uppsala län, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 18 oktober, och yttrade:

Herr talman! Herr Ferdinand Nilsson har ställt vissa frågor till mig om tillsättningen av tjänsten som lantbruksdi-

rektör vid lantbruksnämnden i Uppsala län.

I anledning av herr Nilssons fråga vill jag endast upplysa om att Kungl. Maj:t den 23 september 1966 föreskrivit att ordinarie och extra ordinarie tjänster hos lantbruksstyrelsen, lantbruksnämnderna och hushållningssällskapen vid uppkommen vakans inte får besättas med annan än vikarie. Anledningen härtill är att 1965 års lantbruksorganisationsutredning lagt fram förslag rörande genomförandet av den av 1965 års riksdag i princip beslutade omorganisationen av nämnda myndigheter.

Herr **NILSSON, FERDINAND**, (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet både för att han svarat och för att han gjort det vid en tidpunkt, då det var möjligt för mig att vara med. Det var mycket generöst av honom.

Hans svar är fullkomligt korrekt och riktigt, det vill jag vitsorda eftersom jag kände till det förut, men jag skulle ha varit glad om det hade gått litet mera in på problemet. Problemet för mig var inte, om den eller den personen skulle vara lantbruksdirektör hos oss, utan det var beträffande lantbruksorganisationen som jag ville komma till klarhet.

På enhälligt beslutat uppdrag av landstinget uppvaktade vi från Uppsala läns landsting statsråden Rune Johanson och Lundkvist i går. Vi betraktar nämligen vårt län såsom varande i farozonen. Vi tycker oss ha märkt ett och annat som styrker våra farhågor — det är f. ö. inte bara på jordbruksdepartementets område. Vi har en länsbostadsdirektör, som tjänstgör i Stockholm, och en vikarie för honom som flyttar till Stockholm för att uppehålla vikariebefattningen där. När så vår ordinarie anställde lantbruksdirektör exporteras — till Vänersborg vill jag minnas — och vi sedan får en långtidsvikarie i stället, är det inte underligt

### Om successiv utbyggnad av parkeringsanläggningar inom nybyggda områden

om vi frågar oss hur det kommer att gå. Lantbruksorganisationen i Uppsala län är betydelsefull med dess rätt stora jordbruksbygd och vi frågar om det inte är så att våra möjligheter att få ha en egen lantbruksnämnd är i farozonen.

I enlighet med bestämmelserna valde vi representanter i lantbruksnämnden till den 1 juli nästa år. När vi samtidigt såg, att vi fick en lantbruksdirektör på långtidsvikariat i stället för den ordinarie och vid förfrågan fick den upplysningen, att det var fråga om en omorganisation, tänkte vi inte bara på att lantbruksorganisationen ligger i stöpsleven utan vi tänkte rätt mycket på vårt län. Då förstår kanske statsrådet att det inte var av oberättigad oro som jag ställde min fråga.

Något annat svar än det rent formella fick jag ju inte, men jag vore glad om jag kunde få någon upplysning om fortsättningen. Jag vet att jag inte kan göra anspråk på det nu, därför att man ställer bara en fråga i sänder och kommer inte med flera under debatten.

Herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! För en gångs skull ligger det så till att jag faktiskt kan svara på en fråga som herr Ferdinand Nilsson tydligen med viss tvekan ställer. Det är tyvärr ofta så att jag inte kan svara på hans frågor på det sätt som han önskar.

Jag kan försäkra honom att rekommendationen till hushållningssällskap och lantbruksnämnder att tillsätta tjänsterna på vikariat gäller hela landet. Jag kan också försäkra att bakom den rekommendationen ligger ingen som helst tanke på att vi skulle avveckla verksamheten i Uppsala län eller några andra planer i den vägen, vilket herr Nilsson tydligen befarat — en farhåga som jag dock inte kunde utläsa av hans fråga. Jag trodde frågan gällde det redan vidtagna arrangemanget, som jag förstår att herr Nilsson i och för sig sympatiserar med. Det innebär att man förbereder en omorganisation, så att man

undviker att skapa speciella problem. Det blir en mjukare övergångsform om man redan i god tid kan göra förberedelser för den nya organisationen.

Detta är det enda som skett — det vill jag betona. Ingenting har således haft speciell inriktning mot Uppsala län.

Herr **NILSSON, FERDINAND**, (cp):

Herr talman! Jag vill endast tacka statsrådet för de informationer han nyss lämnade.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

### Om successiv utbyggnad av parkeringsanläggningar inom nybyggda områden

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet **JOHANSSON**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Lundströms* interpellation om successiv utbyggnad av parkeringsanläggningar inom nybyggda områden, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Lundström har frågat om jag är villig att genom ett centralt initiativ verka för sådana åtgärder, varigenom parkeringsanläggningar inom nybyggt område, där så kan ske, får utbyggas successivt alltefter belägningsbehovet och att statlig beläning medges för varje etapp med utgångspunkt i full kostnadstäckning för etappbyggandet.

Ansvaret för anordnande av bilplatser för varje fastighets behov åvilar enligt byggnadslagstiftningen den enskilde fastighetsägaren. För dimensionering av bilplatsanläggningar utfärdar vederbörande kommun med hänsyn till den lokala biltätheten normer och föreskrifter att beaktas vid prövningen av planförslag och ansökningar om byggnadslov. Vissa riktvärden finns angivna i anvisningar till byggnadsstadgan vilka byggnadsstyrelsen utgivit i en publika-

**Om successiv utbyggnad av parkeringsanläggningar inom nybyggda områden** med titeln *Parkeringsnormer*. Den s. k. byggnormen utgår från en biltäthet av 200 bilar per 1 000 invånare som ett minimivärde. För att gardera sig för en expansiv utveckling av biltätheten kan det emellertid ligga nära till hands för kommunerna att välja ett högre biltäthetstal som grund för sin planering. Kommunen kan också i sina föreskrifter ange omfattningen av en utbyggnad stegvis av parkeringsanläggningen. I Stockholm anges sålunda den första utbyggnaden till 75 procent av beräknat totalbehov i nya bostadsområden.

Det är uppenbart att det av skäl som angivits här kan förekomma att ett högre bilplatsantal för enskilda fastigheter föreskrivs än som föranleds av dagens behov. Senare erfarenheter tyder också på att gällande normvärden kan vara för höga. Byggnadsstyrelsen är sedan en tid tillbaka sysselsatt med en överarbetning av sina parkeringsnormer. Syftet är bl. a. att utforma en beräkningsmetod som möjliggör en mera fingraderad bedömning av bilplatsbehovet. Parkeringskommittén, vars betänkande kan väntas i en nära framtid, söker nå fram till en närmare precisering av kommunens resp. den enskilde fastighetsägarens ansvar i sammanhanget. Kommittén lär även komma att behandla frågan om utbyggnad etappvis av parkeringsanläggningar ur bl. a. fastighetsjuridisk synvinkel. När kommittén har lagt fram sina förslag blir det tillfälle att återkomma till frågan om grunderna för dimensionering av parkeringsanläggningar.

I lånefrågan kan jag upplysa att gällande regler inte innebär några formella hinder för medverkan från de statliga lånemyndigheternas sida till kreditgivning vid sådan successiv utbyggnad som interpellanten åsyftar. Antingen kan detta ske genom utökning av det statliga lånet eller därigenom att säkerheten för ett redan utbetalt statligt lån flyttas i syfte att bereda utrymme för erforderlig utökning av underliggande lån. Från praktiska, ekonomiska och

administrativa synpunkter synes det emellertid ändamålsenligt att utbyggnaden och finansieringen så långt möjligt sker i ett sammanhang.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet ber jag få framföra mitt tack för svaret på interpellationen. Då den väcktes redan i maj torde de flesta av kammarens ledamöter ha glömt de förutsättningar för min fråga, som angavs i motiveringen, och jag vill därför begagna några minuter extra till en mycket kort sammanfattning av den grundläggande frågeställningen.

Erfarenheterna från Stockholms yterområden har visat att efter 2—3 år är endast ungefär hälften av antalet enligt byggnormen anlagda bilplatser utnyttjade. Först omkring 10 år efter färdigställandet beräknas det att normen är i nivå med parkeringsbehovet. Detta innebär att kapitalinvesteringen under de första 10 åren inte blott dåligt förräntas och förorsakar fastighetsägaren kännbara förluster, utan även att visst kapital tagits i anspråk som bättre kunnat nyttiggöras på annat håll.

Frågan ger sig då, huruvida icke en utbyggnad av parkeringsplatserna kunde få ske successivt alltefter det växande behovet. Utifrån de erfarenheter, som jag fått genom fall som jag kommit i kontakt med, skulle nuvarande regler icke tillåta detta; parkeringsutrymme enligt gällande norm skall iordningställas samtidigt som bebyggelsen i övrigt blir klar, och statlig belåning sker då för byggkomplexet som helhet, inklusive tillhörande parkeringsutrymmen. Om någon del av parkeringsbehovet skulle tillgodoses genom senare utbyggnad — mot vilket inga praktiska hinder möter då det gäller parkeringsplats på öppen mark och genom parkeringsdäck — kan, alltjämt enligt min erfarenhet, statlig belåning härför icke erhållas. Speciellt kännbart är detta då

**Om successiv utbyggnad av parkeringsanläggningar inom nybyggda områden**

byggnadskostnaderna under mellantiden ofta har stigit.

Mot den bakgrund jag här tecknat ställde jag den av inrikesministern nyss citerade frågan, om denne genom ett centralt initiativ — saken berör nämligen både statliga och kommunala myndigheter — ville verka för en bättre ordning.

Såvitt jag förstår är statsrådets svar inte helt negativt. Jag är glad för det. Det bjuder därjämte på några nyheter, i varje fall för mig. Med hänvisning till att en kommun kan ge föreskrifter för utbyggnad stegvis av parkeringsanläggning upplyses t. ex. att i Stockholm den första utbyggnaden anges till 75 procent av beräknat totalbehov i nya bostadsområden.

Jag undrar om inte inrikesministern och jag här rör oss med olika begrepp. Det finns nämligen två olika slags normtal. Det ena är den byggnadsnorm som statsrådet har använt i svaret. Detta avser det beräknade aktuella behovet för viss tid. Därutöver finns en s. k. planeringsnorm, som är principiellt 15 procent högre och gäller eventuella behov på längre sikt. Såvitt jag vet gäller inga undantag från byggnadsnormen, medan den s. k. planeringsnormen ej behöver utbyggas omedelbart.

Vid förfrågan som ett stort kommunalt byggföretag för några år sedan gjorde om möjligheten till en lägre utbyggnad i en första etapp förklarade den lånförmedlande myndigheten, att det inte var någon idé att sedan söka återkomma med begäran om utsträckta lån. Detta är den allmänna uppfattning man har bland byggnadsföretagen, och med hänsyn härtill har man inom företagen i allmänhet inte vågat ta några risker utan byggt enligt gällande normvärden. Därför står nu i Stockholms förorter några tusen garageplatser outhyrda år efter år. För närvarande torde inom vissa områden cirka 35 procent av parkeringsplatserna inom nya bostadsområden stå outhyrda fyra år efter färdigställandet. Ränteförlusterna för

byggföretagen rör sig troligen om flera miljoner årligen, som fastighetsägaren på något sätt måste ta igen. Inom företag där hyreskostnaden är självkostnadsberäknad, som fallet är beträffande allmännyttiga bostadsföretag och kommunala bostadsföretag, får väl hyresgästerna i gemen bära dessa förluster genom att betala delar av hyror för garage som de ej utnyttjar.

Nu säger statsrådet, att några formella hinder inte möter från de statliga myndigheterna till kreditgivning vid sådan successiv utbyggnad av parkeringsplatser, som jag har önskat, och han nämner ett par alternativa vägar som kan användas. Frågan är väl inte bara om det finns formella möjligheter, utan frågan är väl också om den statliga länsmyndigheten vill eller kan utöka lånet. Jag känner inte till att någon sådan utökning har skett. Det andra alternativet förutsätter att det finns långivare, vilket inte är fallet i dagens läge. Man får nog säga, att de nämnda utvägarna i praktiken knappast är användbara — ja, de är, såvitt jag förstår, inte användbara alls.

En nyhet är att byggnadsstyrelsen håller på att överarbeta sina parkeringsnormer till, som jag hoppas, en mer realistisk bedömning av bilplatsbehovet. En annan upplysning, som inrikesministern lämnade, är att parkeringskommittén också skall ta upp frågor kring etappbyggandet. Statsrådet lovar att återkomma till spörsmålet om dimensioneringen av parkeringsanläggningar sedan denna utredning inom en nära framtid blivit offentliggjord. Jag är tacksam för det löftet.

I denna fråga har jag huvudsakligen hämtat erfarenheterna från Stockholms stads ytterområden. Förhållandena torde vara mindre besvärande i andra samhällen i landet, men även där existerar väl på sina håll problem av samma art. Den aktuella anledningen till interpellationen var emellertid den stundande utbyggnaden av Järvafältet, en jätteanläggning som kommer att kräva väldiga

kapital. Den fråga som jag har berört och som statsrådet — om jag har tolkat honom rätt — har lovat att återkomma till bör därför vara löst i samverkan mellan stat och kommun, innan byggnationen på Järvafältet och annan större kransbebyggelse på allvar kommer i gång. Detta är nödvändigt för att byggnadsföretagen över huvud taget skall kunna ekonomiskt klara sin uppgift och effektivast möjligt utnyttja det kapital som kan uppbringas. Det är viktigt för att inte hyresgäster skall behöva belastas under många år med hyreskostnader som inkluderar parkeringsplatser som de aldrig använder. Det är inte minst viktigt ur samhällets egen ekonomiska synpunkt, att kapital inte i dagens bristläge läggs ned i under många år delvis oräntabla anläggningar utan kommer nuets levande behov till godo.

Herr statsrådet **JOHANSSON**:

Herr talman! Jag har inte mycket att tillägga utöver vad jag har sagt i mitt svar. Jag vill emellertid säga till herr Lundström, att vi inte på något sätt underskattar dessa problems storleksordning. Skulle det visa sig att vi här har en möjlighet att jaga kostnader, skall vi undersöka det.

Så långt det är möjligt bör man ju handla praktiskt. Bostadsstyrelsen har sagt, att det synes vara både praktiskt och ekonomiskt lämpligt att utbyggnaden sker i ett sammanhang. Det är dock klart, att det som herr Lundström här har anfört om behovet och att en rad parkeringsplatser står outnyttjade ju får vägas mot det praktiska och ekonomiska i att bygga. Det är den avvägningen, som vi förmenar att vi har lättare för att göra, när vi har fått in de utredningar som just nu är på gång.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

### Om obligatorisk bostadsförmedling

Ordet lämnades härefter ånyo till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet **JOHANSSON**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara jämväl herr *Werners* interpellation om obligatorisk bostadsförmedling, och nu yttrade:

Herr talman! Herr Lars Werner har frågat om jag överväger att i en kommande proposition på grundval av 1962 års utredning om bostadsförmedlingarnas verksamhet lägga fram förslag om lagstadgad obligatorisk bostadsförmedling samt dess utsträckande till att omfatta även uthyrning av möblerade rum.

I svar på en interpellation av herr Lindahl i våras uttalade jag att inom inrikesdepartementet påbörjade förberedelser för en proposition, grundad på bostadsförmedlingsutredningens delbetänkande, skulle fullföljas, om då pågående förhandlingar mellan kommunerna i huvudstadsregionen om att ordna en gemensam bostadsförmedling på frivillig väg inte ledde till positivt resultat.

Ifrågavarande förhandlingar mellan kommunerna har inte utvecklat sig så, att lagstiftning i ämnet kan anses överflödigt. Arbetet på en proposition kommer därför att fullföljas. Det är emellertid möjligt att bostadsförmedlingsutredningens slutbetänkande måste avvaktas innan propositionens utformning kan bestämmas slutgiltigt. I vart fall måste slutbetänkandet föreligga innan det går att ta ställning till interpellantens frågor. Detta betänkande beräknas bli avlämnat omkring stundande årsskifte.

Beträffande innehållet i en blivande proposition är jag inte beredd att nu göra några uttalanden.

Herr **WERNER** (k):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min interpellation.

### Om obligatorisk bostadsförmedling

I interpellationen har jag velat aktualisera frågan om obligatorisk bostadsförmedling, enär frågan om hur förmedlingen av bostäder fungerar är lika viktig som själva genomförandet av bostadsbyggnadsprogrammet. Den omständigheten, att inrikesminister Johansson i tilläggsdirektiv för bostadsförmedlingsutredningen 1963 särskilt framhöll, att därest utredningen fann skäl därtill skulle den vara oförhindrad att framlägga förslag om obligatorisk bostadsförmedling, visar hur brännande denna fråga är.

Inrikesministern har i sitt svar på min interpellation huvudsakligen behandlat frågan om en gemensam bostadsförmedling för storstockholmsområdet. Han hänvisar i svaret till vad som sades vid besvarandet av en interpellation i medkammaren i våras, avseende frågan om en gemensam förmedling för huvudstadsregionen, nämligen att därest inte förhandlingarna mellan storstockholmskommunerna ledde till positivt resultat, skulle en proposition i ämnet föreläggas i riksdagen. Han hade kunnat tillägga att han svarade på frågan även i går, då den var uppe i andra kammaren.

I dag meddelar inrikesministern, att ifrågakvarande förhandlingar mellan kommunerna inte har utvecklats så, att lagstiftning i ämnet kan anses överflödigt och att arbetet på en proposition därför kommer att fullföljas, men att möjligen bostadsförmedlingsutredningens slutbetänkande måste avvaktas innan propositionens utformning kan bestämmas slutgiltigt. Detta har jag full förståelse för, och jag vill samtidigt på den här punkten uttala min tillfredsställelse över att vi i frågan om gemensam förmedling för storstockholmsregionen tycks vara helt överens.

Nu gäller dock min fråga inte enbart detta område, utan frågan om en obligatorisk bostadsförmedling över huvud taget. Jag påvisade i min interpellation i korthet några fall, som belyser hur ohållbar situationen är på vissa håll.

Lat mig återkomma till fallet i Malmö, ganska väl refererat i tidningen Arbetet i höstas, där en tidigare Transair-man genom ett bluffbolag kom över femton lägenheter i en nybyggd fastighet. Byggmästaren hade först begärt och fått två statliga lån. I gengäld skulle han lämna 56 av fastighetens 59 lägenheter till bostadsförmedlingen. Strax innan huset var färdigt drog han tillbaka sin låneansökan och behövde då inte lämna de 56 lägenheterna. I stället fick Transair, som genom Handelsbanken finansierat bygget, 25 tjänstebostäder. Genom att skriva över lägenheterna på ett icke existerande bolag fick den före detta Transair-mannen möjligheter att försälja lägenheterna på svarta börsen. I dag har Transair ingen möjlighet att få lägenheterna tillbaka. Eftersom fastigheten inte uppfördes med statliga lån gick också hyrorna upp med 700 à 800 kronor per år.

Ordföranden i fastighetsnämnden i Malmö, ledamoten av andra kammaren herr Svenning, uttalade i samband med den här affären: »Nu är det dags att förhindra sådan här spekulation och införa obligatorisk bostadsförmedling. Då skulle det inte gå att göra så här.» Jag delar helt herr Svennings uppfattning.

Andra exempel kan inhämtas hos bostadsförmedlingarna, t.ex. fall där barnfamiljer avvisas därför att värdarna inte vill veta av familjer med barn. I stället för att låta familjer med barn överta ledigblivna större lägenheter i den fastighet de bebor, kan uthyrning av ledigblivna lägenheter som s. k. möbletrade rum förekomma — en anordning för att kringgå de fastställda hyrorna. Det är enligt min mening helt och hållet ett asocialt beteende.

Från dessa skrämmande vardagsexempel kan man gå till uttalanden från exempelvis bostadsförmedlingskonferensen i Västerås i höstas, där det uttalades önskemål om att bostadsförmedlingarna skulle få tillgång till byteslägenheterna även i den äldre bebyggelsen och därmed praktiskt taget för-

säkra sig om förmedlingsrätten till alla bostäder.

När det gäller frågan om att förmedlingarna skall få hand om fördelningen av all nyproduktion restes detta krav bl. a. i den regionala valdebatten i Stockholm av direktör Aronson i Svenska Bostäder, och i sitt ställningstagande om gemensam bostadsförmedling i Storstockholm knöt två kommuner samman detta med kravet på gemensam förmedling.

Herr talman! Ett genomförande av dessa krav skulle vara ett slag mot svartabörshandeln med bostäder. Det skulle också möjliggöra en i rådande bristläge rättvisare fördelning av lediga bostäder, med möjligheter till beaktande av sociala hänsyn i högre grad än vad som fallet är i dag.

Jag förutsätter, därest en lagstiftning om obligatorisk bostadsförmedling kommer till stånd, att den också åtföljes av en lagstadgad bytesrätt — även om jag i min interpellation inte har berört detta spörsmål. Därmed skulle man få en ännu effektivare förmedling, vilket skulle bidra till en ökad rörlighet på hyresmarknaden.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till lagutskott motionen nr 772.

#### Meddelande ang. enkel fråga

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 145, med förslag till lag om ändring i sjölagen m. m.; och

nr 150, angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1966/67.

---

#### Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framställdes av herr *Schött* (h) till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet: »Anser Statsrådet att man bör överväga en ändring av nuvarande bestämmelser om tidpunkten för val av kommunernas styrelser så att mandattiden räknas från och med året efter det då kommunalval ägt rum, och att detta kan och bör ske utan avvaktande av länsdemokratiutredningens prövning av frågorna rörande minoritetsrepresentationen i kommunernas styrelser?»

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.34.

In fidem

*Solveig Gemert*

### Fredagen den 18 november

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Jag får härmed anhålla om tjänstledighet från riksdagsarbetet för tiden den 22—den 25 november 1966 för deltagande i OECD:s ministerrådsmöte i Paris.

Stockholm den 17 november 1966

*Gunnar Lange*

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 323, till Konungen i anledning av väckta motioner om ersättning från den allmänna sjukförsäkringen för övernattningskostnader vid behandling å sjukhus.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 325, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder mot ökad brottslighet, såvitt de hänvisats till första lagutskottet; samt

nr 326, i anledning av väckt motion om utredning angående häktades ställning och rättssäkerhet.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 145, med förslag till lag om ändring i sjölagen m. m., hänvisades propositionen, såvitt den avsåge ändring i lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, till konstitutionsutskottet och i övrigt till lagutskott.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 150, angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1966/67, hänvisades propositionen, såvitt den anginge jordbruksärenden, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 151, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

nr 154, med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 juni 1919 (nr 426) om flottning i allmän flottled;

nr 155, med förslag till lag om ändring av vissa underhållsbidrag;

nr 156, med förslag till radioansvarighetslag; samt

nr 159, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 kap. 4 och 5 §§ luftfartslagen den 6 juni 1957 (nr 297), m. m.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Med hänsyn till omfattningen av det ärende, som avses i Kungl. Maj:ts proposition nr 145, med förslag till lag om ändring i sjölagen m. m., hemställer jag, att kammaren måtte medgiva, att tiden för avgivande av motioner i anledning av nämnda kungl. proposition utsträcker till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från det propositionen kom kammaren till handa.

Denna hemställan bifölls.



## Anmälades och bordlades

sammansatt konstitutions- och bankoutskotts betänkande nr 2, med anledning av riksdagens organisationsutrednings förslag angående riksdagens personalorganisation jämte en i ämnet väckt motion;

## statsutskottets utlåtanden:

nr 134, i anledning av väckta motioner angående en tidsplan för de beslutade skolreformernas genomförande;

nr 135, i anledning av väckta motioner angående huvudmannaskapet för de gymnasiala skolorna m. m.;

nr 136, i anledning av väckta motioner angående statsbidrag till kommunala musikskolor;

nr 137, i anledning av väckt motion om samordning av sjöräddningstjänsten;

nr 138, i anledning av väckta motioner om en översiktlig regional planering för mälardistriktet;

nr 139, i anledning av väckt motion om underlättande för marinens personal att erhålla kompetens som befäl å handelsfartyg;

nr 140, i anledning av väckta motioner angående kapitalförsörjningen inom lastbilstrafikbranschen;

nr 141, i anledning av väckta motioner angående kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna m. m.; och

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall avstå allmänna arvsfondens rätt till arv;

bankoutskottets utlåtande nr 47, i anledning av dels skrivelse från riksgäldskontoret angående eventuell utflyttning av riksdagsbiblioteket till kvarteret Vinstocken, dels motioner om arbetsrum för riksdagens ledamöter m. m.;

## andra lagutskottets utlåtanden:

nr 62, i anledning av väckta motioner angående försäkringsskyddet för hemmafruar m. fl.;

nr 63, i anledning av väckta motioner om vissa familjepolitiska åtgärder;

nr 64, i anledning av väckt motion angående revisionen av allmän försäkringskassa;

nr 65, i anledning av väckta motioner om studiehjälp m. m. vid de gymnasiala skolorna, såvitt angår resettilllägg;

nr 66, i anledning av väckt motion angående avrundning av priset på läkemedel;

nr 67, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande arbetstillstånd för utlänning;

nr 68, i anledning av väckta motioner angående de sociala förmånerna för utlänningar, såvitt de angår barnbidrag;

nr 69, i anledning av väckta motioner angående beskattningen av utomlands verksamma forskare, såvitt motionerna hänvisats till lagutskott;

nr 70, i anledning av väckta motioner om allmän arbetslöshetsförsäkring;

nr 71, i anledning av väckta motioner om förhandlingsrätt för pensionärer; och

nr 72, i anledning av väckt motion om inrättande av en civil inskrivningsnämnd;

## jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av väckta motioner om krediter till s. k. familjeskogsbruk; och

nr 19, i anledning av väckta motioner om avskrivning av kvarstående arbetarsmåbrukslån; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 53, i anledning av väckt motion om statligt stöd åt av landsting bekostad vård utomlands;

nr 54, angående överlämnande till statsutskottet av vissa till allmänna beredningsutskottet remitterade motioner;

nr 55, i anledning av väckta motioner om inrättande av trafik haverikommissioner; och

nr 56, i anledning av väckta motioner om regionala samarbetsorgan för vägfrågor.

### Interpellation ang. ökad säkerhet för sjöfarten på Öresund

Ordet lämnades härefter på begäran till herr **JACOBSSON, GÖSTA**, (h), som yttrade:

Herr talman! Det senaste året har flera olyckstillbud inom sjöfarten på Öresund visat på de risker som vid dimma eller disigt väder är förenad med den ökade trafiken i de relativt trånga farvatten, som det här är fråga om. Senast för några dagar sedan på-seglades invid Ven ett fartyg som gick till botten, varvid två personer tragiskt omkom.

Riskerna skall inte överdrivas, men de finns ändå. De sammanhänger bl. a. därmed att den långsgående internationella trafiken i nord- eller sydgående riktning och den lokala trafiken mellan sundshamnarna korsar varandra. Den ökade fart varmed fartygen på senare år börjat framföras spelar också sin roll i sammanhanget. Det händer att fartyg i förlitande på fartygets radarutrustning vid dålig sikt framföres med alltför stor fart. Den omständigheten att det i stor utsträckning är passagerarfartyg med hundratals människor ombord som ombesörjer den lokala trafiken ådagalägger vilka omfattande olyckor som i värsta fall kan inträffa.

Inom hamndirektionen i Malmö, som jag har äran att tillhöra, har vi haft anledning att uppmärksamma angivna förhållanden och avser att inom kort taga vissa initiativ för skapande av förbättrad säkerhet i inseglingstrännorna till Malmö resp. på den lokala traden Malmö—Köpenhamn. Överläggningar därom äger rum.

Tydligt är emellertid att vad som lokalt kan åtgöras icke är till fyllest, varför åtgärder från statsmakternas sida kan vara av behovet påkallade. Problemet har mycket vittutseende aspekter med tanke på att Öresund är en internationell farled; fartyg med alla länders flaggor passerar dagligen förbi. Till följd därav kan hänvändelser till främmande länder resp. förhandlingar

om internationella konventioner bli erforderliga. Även svenska lagstiftningsåtgärder kan behöva vidtagas.

Det torde finnas möjligheter att med anlitande av modern radar- och tele-teknik öka trafiksäkerheten. Icke minst torde kunna ifrågasättas ökad skyldighet för fartygen att vara utrustade med UKV-anläggning.

Från luftfarten torde betydelsefulla lärdomar kunna hämtas. Det torde icke vara alldeles uteslutet att vid svår dimma sätta in aktiv trafikledning på samma sätt som förekommer på flygplatser. Under samverkan mellan de svenska och danska sjöfartsverken torde mycket kunna åstadkommas. Ökade resurser torde böra ställas till sjöfartsverkets förfogande. Frågans lösning brådskar med tanke på den allt intensivare trafiken. Hur den aktuella frågan om lotsningsplikens slopande löses måste här komma med i bilden.

Under åberopande av vad sålunda anförts tillåter jag mig att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet rikta frågan, huruvida herr statsrådet är beredd att taga initiativ till åtgärder som kan vara ägnade åstadkomma fartygens säkrare navigering vid ogynnsamma väderleksförhållanden i Öresund.

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades en av herr *Adolfsson* under sammanträdet avlämnad, av honom och herr *Werner* under-tecknad motion, nr 773, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 136, angående rundradions fortsatta verksamhet m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.10.

In fidem  
*Solveig Gemert*